

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2021

Zuzana Šubrtová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Sexuální obtěžování v mediálním sektoru z pohledu
novinářek**

Diplomová práce

Autor práce: Zuzana Šubrtová

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27.7.2021.

Zuzana Šubrtová

Bibliografický záznam

Šubrtová, Z. (2021). *Sexuální obtěžování v mediálním sektoru z pohledu novinářek*. [Diplomová práce]. Univerzita Karlova.

Rozsah práce: 151 154 znaků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku sexuálního obtěžování v mediálním sektoru z pohledu novinářek. Cílem je prozkoumat prožívání novinářek, které se setkaly se sexuálními obtěžováními během výkonu své práce nebo v souvislosti s ním. Za využití tematické analýzy byly zpracovány výpovědi osmi respondentek, které pracují nebo v minulosti pracovaly v oboru žurnalistiky. Mezi zajímavé koncepty vyplývající z analýzy patří například vliv mocenské asymetrie na výskyt sexuálního obtěžování na pracovišti či sexuální objektivizace novinářek. V závěru práce jsou formulována specifika sexuálního obtěžování v mediálním sektoru a dále jsou vysvětleny dopady sexuálního obtěžování na pracovní realitu novinářek.

Abstract

This master thesis focuses on the issue of sexual harassment in the media sector from the female journalists' perspective. Our goal was to investigate the emotional experience of journalists who were victims of sexual harassment. The methodology of research was thematic analysis. We analysed testimonies from eight respondents who currently work or worked in journalism. Few interesting concepts arise from the analysis, such as role of the power asymmetry or sexual objectification of female journalists. In conclusion, we defined specific aspects of sexual harassment in described sector and impact on the journalists' work reality.

Klíčová slova

sexuální obtěžování, gender, mediální studia, genderová studia

Keywords

sexual harassment, gender, media studies, gender studies

Title

Sexual harassment in the media sector from the female journalists' perspective

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mé vedoucí PhDr. Lence Vochocové, Ph.D. za přínosnou zpětnou vazbu k mé práci.

Obsah

Úvod	3
1 Teoretická část	5
1.1 Gender a pohlaví	5
1.2 Sexuální obtěžování	5
1.2.1 Definice a právní zakotvení	5
1.2.2 Vymezení pojmu.....	6
1.2.3 Projevy SO	7
1.2.4 Reakce obětí SO a jeho dopady.....	11
1.2.5 Sexuální obtěžování jako projev genderové diskriminace na trhu práce	12
1.3 SO v mediálním sektoru	13
1.3.1 Vymezení pojmů.....	13
1.3.2 Maskulinní kultura v redakcích	13
1.3.4 Současné postavení žen v českých médiích	14
1.4 Dosavadní výzkumy	16
1.4.1 Zahraniční výzkumy	16
1.4.2 České výzkumy	19
2 Empirická část.....	20
2.1 Metodologie	20
2.1.1 Cíl práce a výzkumné otázky	20
2.1.2 Výzkumný vzorek.....	21
2.1.3 Metoda výzkumu.....	23
2.1.4 Sběr dat	24
2.1.5 Metoda zpracování dat: tematická analýza	26
2.1.6 Etické aspekty výzkumu	27
2.2 Výsledky.....	28
2.2.1 Výzkumná otázka: Jak definují novinářky SO?	28
2.2.2 S jakými projevy SO se novinářky ve své práci setkávají?	32
2.2.3 Výzkumná otázka: Jak reagují na SO novinářky a další aktéři?	47
2.2.4 Jaké mají SO dopady na novinářky a jejich práci?	62
3 Závěrečná diskuze	67
3.1 Diverzita vnímání SO	68

3.2 Specifika SO v žurnalistice	69
3.2.1 Novinářská maskulinní kultura	69
3.2.2 Role mocenských asymetrií.....	70
3.2.3 Veřejná povaha novinářské práce	71
3.3 SO jako faktor vlivu na práci novinářek?	72
3.4 Limity a návrhy k dalšímu výzkumu.....	73
Použitá literatura.....	74
Zákony	81
Seznam příloh.....	88
Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s respondentkami	89

Úvod

Sexuální obtěžování (dále jen SO) je v současné české společnosti silně rezonující téma. Ačkoli je podle zákona považováno za diskriminaci, polemiky na toto téma se vedou stále, zejména pak co se týče jeho chápání a toho, kde vidíme ve vzájemných interakcích jeho hranice. V posledních letech proběhly mediálním prostorem kampaně Me Too nebo iniciativa Deníku N Promluvily jsme, které poskytovaly prostor pro vyjádření pohledu a vnímání obětí¹. Důležitost dané problematiky akcentují i nedávné kauzy z politické sféry a následná společenská diskuze, která ovládla na jistou dobu mediální prostor. Reakce, které tyto iniciativy v českém prostoru vyvolávají, nezní jako obsahují prvek nepochopení druhé strany – oběti a problematiky jako takové. V probíhajících diskuzích se setkáváme s řadou předsudků a nedorozumění.

V rámci těchto kampaní vystoupily oběti SO různých profesí, z větší části to byly ženy a vystoupila mimo jiné i řada novinářek. Autorku práce na základě výpovědí zaujalo, jaký vliv může mít sexuální obtěžování na jejich práci, případně jak mohou specifika novinářské práce ovlivňovat projevy sexuálního obtěžování. Jelikož se autorka práce v mediálním prostředí pohybuje a plánuje v něm do budoucna profesně setrvat, zajímalo ji také to, jak své působení v novinářském prostředí a v redakcích s ohledem na sexuální obtěžování reflektují kariérně zkušenější novinářky.

Tato práce si klade za cíl zaměřit se na to, jakým způsobem oběti sexuálního obtěžování pracující v mediálním sektoru prožívají, jaké to v nich vyvolává pocity, jak na to reagují a jak je to případně ovlivňuje. Odkryje každodenní realitu setkávání se s SO, které může být na první pohled skryté. Cílem je přitom empatický vhled do tohoto prožívání na základě vyprávění respondentek

Ačkoli oběťmi sexuálního obtěžování jsou také muži, v této práci se zaměřujeme čistě na ženský prožitek. Tento jednostranný přístup nám umožňuje hlubší vhled do této problematiky a genderově specifického prožívání. Další oblastí, kterou tato práce zkoumá, je definice a chápání sexuálního obtěžování samotnými novinářkami.

¹Používá se někdy pojem „přeživší“, neboť nemá v sobě pasivní kvalitu. V práci budu nadále používat označení „oběť“, neboť se používá více (viz. Křížková, 2005).

Těchto cílů bude dosaženo kvalitativní metodou polostrukturovanými rozhovory a výsledky zpracované tematickou analýzou.

1 Teoretická část

1.1 Gender a pohlaví

Základ myšlenky existence genderu je obsažen v knize Druhé pohlaví (1966), ve které její autorka, Simone de Beauvoir, popsala rozdílnost ženy a muže a položila základy pro definování genderových nerovností. Autorka hájí stanovisko, že rozdíly mezi mužem a ženou formuje naše společnost a kultura. Gender je sociálním konstruktem, pojem pohlaví popisuje biologické rozdíly žen a mužů (Oakley, 1991).

Genderové role popisují například Parsons a Bales (1956). Ženám autoři přisuzují roli pečovatelky o děti a jejich místo vidí v domácnosti. Žena se podle nich stará o ranou socializaci kojenců a vyznačuje se emoční expresivitou. Vykonávání (placené) práce za účelem dosažení úspěchu je Parsonsem a Balesem spojované výlučně s muži.

Podle Oakley (1991) vzniká genderová identita v dětství během fáze socializace. Během ní dítě učíme určitému genderu oblékáním genderově specifického oblečení, kupováním genderově specifických hraček, podporou dítěte ve vykonávání určitých aktivit a chování. Argumentem pro udržování genderových rolí byla společenská stabilita a efektivita rozdělení a opírala se o roli ženy jako matky a hospodyňky, která se stará o domácnost. (Stoller, 1994).

1.2 Sexuální obtěžování

1.2.1 Definice a právní zakotvení

V českém právu se první zmínka o sexuálním obtěžování (SO) objevila v roce 2000 (Zákon č. 155/2000 Sb.), SO v něm ovšem bylo vymezeno příliš úzce, neboť nezahrnovalo faktory nepřátelského prostředí a obtěžování mimo místo pracoviště, daný výklad byl tedy problematický (Křížová, 2006). V roce 2004 tento pojem čeští zákonodárci ukotvili SO do zákoníku práce v nové formě za účelem splnění nové směrnice EU. Jeho definice byla zakotvena v zákoníku práce novelou z roku 2004, § 1, odst. 9:

„Sexuálním obtěžováním se rozumí jednání sexuální povahy v jakékoliv formě, které je buď dotčeným zaměstnancem oprávněně vnímáno jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí na pracovišti nebo jednání sexuální povahy, které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, které ovlivní výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.“ (Zákon

č. 46/2004 Sb.)

Důležitým faktorem je zde subjektivní prvek. Je na oběti, jestli chování považuje za SO. Dále byl pojem SO dále ukotven v antidiskriminačním zákoně v § 4 odst. 1 a 2 z roku 2009:

„(1) Obtěžováním se rozumí nežádoucí chování související s důvody uvedenými v § 2 odst. 3, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, nebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů.

(2) Sexuálním obtěžováním se rozumí chování podle odstavce 1, které má sexuální povahu.“ (Zákon č. 198/2009 Sb.)

Za jeho dodržování přitom zodpovídá sám zaměstnavatel a měl by dohlédnout na řešení nastalé situace a jejích následků v případě porušení zákona (§ 25c odst. 7 ZP 262/2006 Sb.). Pokud se u soudu prokáže, že k diskriminačnímu přístupu dochází, oběť se může „domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění“ (§ 10 odst. 1 Zákon č. 198/2009 Sb.). Sexuální nátlak, který se v naší definici také považuje za eskalované SO, právo definuje jako takový čin, kdy pachatel násilím či z pozice moci a vlivu někoho „donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování“ (§ 186 odst. 1 Trestní zákoník 40/2009 Sb.). Trestat se může několika měsíci až lety odnětí svobody (§ 186 Trestní zákoník 40/2009 Sb.).

1.2.2 Vymezení pojmu

Pro upřesnění SO a zasazení do kontextu je důležité vysvětlit pojmy pojící se k SO a jiným druhům systematicky patologického chování, které se mohou vyskytovat na pracovišti. SO je dle právního vymezení v ČR formou diskriminace, tedy je zvýhodněním či znevýhodněním jedince na základě určitých charakteristik, například dle věku, pohlaví, sexuální orientace atd. (§ 16 odst. 2 ZP). Obtěžování jako takové je obsaženo v čl. 2 c) směrnice Rady 2004/113/ES, která jej definuje jako „[...] nežádoucí chování související s pohlavím osoby, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé atmosféry.“ V českém zákoně je SO chápáno výhradně v konotacích sexuální povahy. Širší definice SO, například jak ji popisuje Fitzgerald et al. (1995), se částečně překrývá s definicí obtěžování, která je uvedena ve směrnici výše. Tato širší definice SO v českém zákoníku práce ani v rámci

antidiskriminačního zákoníku ukotvena není.

Příbuzným jevem je mobbing, kterým se podle Leymana a Zapfa (1996) rozumí nepřátelské a manipulativní jednání a komunikace, které systematicky utlačují jedince a staví ho do bezbranné pozice. SO může být přitom jedna ze strategií útočníka, a tedy jeden z projevů probíhajícího mobbingu. Tento psychický nátlak je definován jako působící v delším časovém období (alespoň půl roku) s pravidelností alespoň jednou týdně. Původcem může být jeden člověk, ale i skupina více lidí, jedná se většinou o zaměstnance, kteří jsou na stejné pozici v hierarchii na pracovišti jako oběť. Ta zpravidla zažívá pocity bezmoci a vyčlenění z kolektivu (Tamtéž.).

Ve své knize Šarmantní násilníci popisuje Beňo (2015) také další formy mobbingu jako bossing, při kterém se psychického nátlaku dopouští nadřízený. Pokud k mobbingu dochází ze strany zaměstnanců a obětí je nadřízený, jedná se o staffing. (Tamtéž.) Za zmínku stojí i pronásledování (stalking), jehož definici najdeme v trestním zákoníku:

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým, b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života nebo e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“ (Zákon č. 40/2009 Sb. § 354)

Za stalking označujeme „systematické a dlouhodobé obtěžování jiné osoby – známé či neznámé – nevyžádanou a nechtěnou pozorností.“ (Beňo 2015, s. 116). Může se projevovat excesivními pokusy o kontaktování, výhrůžkami či poškozováním majetku a osobních věcí (Tamtéž.). Oběti stalkingu se mohou setkat i s projevy SO. Dále se uvádí pocit hrozby, ohrožení a pocit strachu z fyzického násilí (Feltés et al., 2012). Stalking je od roku 2009 kriminálním činem (§ 354 40/2009 Sb.).

1.2.3 Projevy SO

Pojem SO v českém zákoně je definován jen velmi úzce a v souvislosti s jeho sexuálními aspekty. Výzkumníci z oboru psychologie Fitzgerald et al. (1995) nám nabízí širší definici pojmu, která zahrnuje i genderové aspekty obtěžování. Vnímají rozmanitost škály projevů SO a berou v potaz perspektivu konkrétního jedince, totiž to, co on sám nebo ona sama

považuje za SO. Nabízí nám přitom empirické měřítko k rozlišování jeho variant a SO dělí na pět druhů následujícím způsobem:

- Genderové obtěžování, které se vyznačuje sexistickými poznámkami nebo vtipy o sexu, verbálními i neverbálními sexuálními narážkami. Mezi to patří i nevyžádaná distribuce pornografického materiálu a jiné situace, kdy se oběť cítí ohrožována či zavražďována. Dá se považovat za méně závažné projevy SO.
- Nevyžádané projevy a obtěžující projevy zájmu, sexuální nabídky, mohou být verbální i neverbální povahy.
- Domáhání se aktivit sexuálního rázu výměnou za odměny či povýšení.
- Sexuální nátlak, často pod hrozbou trestu či pracovních nevýhod.
- Vynucování fyzického kontaktu – doteky, polibky, sevření, které mohou dojít až k samotnému sexuálnímu útoku či znásilnění.

Právo rozlišuje SO podle dvou základních charakteristik: quid pro quo, tedy požadavky sexuálního rázu s vidinou odměny či výhody, a vytváření nepřátelského prostředí pro oběť, např. sexuální vtipy, narážky a osahávání (Chromý 2014). Formy genderového obtěžování a nevyžádaná pozornost sexuální povahy vytváří nepřátelské prostředí pro jejich oběti. U typu SO „quid pro quo“ je prostředkem nátlak sexuální povahy. Autoři přitom poukazují na vzájemnou provázanost těchto jevů. Argumentují, že pokud se v určitém prostředí vyskytují formy genderového obtěžování, které jsou v takovém prostředí tolerované, mohou se objevit i formy nevyžádané pozornosti a zájmu sexuální povahy. V takovém prostředí mohou tyto formy SO umožnit přítomnost sexuálního nátlaku a výhrůžek. Pokud vedeme diskuzi o SO, neměli bychom opomínat ani jeho „méně závažné“ formy jako právě genderové obtěžování, které může být symptomem hlubších problémů daného prostředí.

Za jeden z rizikových faktorů můžeme považovat gender. Oběťmi se stávají dle výzkumu Křížkové (2005) především ženy. Nejčastěji se v pracovním prostředí setkávají s SO v podobě nevhodných vtipů, poznámek a narážek (tedy genderového obtěžování). Výjimkou nejsou ani návrhy se sexuálním podtextem, nevyžádané projevy náklonnosti, obtěžující telefonáty či rozesílání erotických a pornografických materiálů. Pětina populace se setkala s opakovanými sexuálními či romantickými nabídkami i po odmítnutí.

Nejčastější projevy SO v ČR jsou poznámky se sexuálním podtextem. Tyto poznámky jsou problematické pro 86 % dotazovaných žen. Nebezpečím je také to, že ze slabších forem SO, jako je genderové obtěžování, může dojít i k závažnějším formám, jako je vynucování

sexuálních praktik, nebo k sexuálním útokům. Slabší formy normalizují obtěžující chování a zejména v případě jejich tolerance může dojít k další eskalaci. Včasné zakročení proti slabším projevům SO může zabránit případnému sexuálnímu násilí (Dudová & Uhde, 2005).

1.2.3.1 Sexuální objektivizace žen v pracovním prostředí

Jedním z jevů, které by bylo možné zařadit do specifických projevů SO, je sexuální objektivizace. V případě, že ženu redukuje na pouhý objekt, který má za úkol naplnit naše potřeby, dochází k její objektivizaci. Když zajdeme ještě dál a budeme ji redukovat na jednu část jejího těla, kterou navíc budeme sexualizovat a vnímat jako prostředek k uspokojení (mužské) touhy, nazýváme toto sexuální objektivizací (Szymanski et al., 2011). Objektivizací nemusíme ženu redukovat pouze na sexuální objekt, ale také na objekt krásy, který slouží výlučně našemu (mužovu) obdivu (Morris & Goldenberg, 2015).

Naše kultura a mediální obsah se objektivizaci žen nevyhýbá, naopak se tento jev objevuje ve filmech, videohrách, reklamách a sportu (Ward et al., 2017). Ženy jsou zde vyobrazeny v „odhalujícím a provokativním oblečení, vystaveny tak, aby zdůrazňovaly jejich tělesné křivky a sexuální připravenost, slouží jako dekorativní objekty.“ (Szymanski et al., 2011, s. 10). Také sexistické a sexuální komentáře k ženinu tělu (včetně například catcallingu) je považována za sexuální objektivizaci (Tamtéž.).

Podle Szymanski et al. (2011) se riziko objektivizace žen v daném prostředí zvyšuje s vyšším počtem mužů. Podle studie Gutek et al. (1990) ženy pracující v maskulinním prostředí, ve kterém často interagují s muži, často vnímají chování v takovém prostředí jako obtěžující a sexualizované. Časté interakce s muži a práce v mužském prostředí tak studie považuje za prediktory sexuální objektivizace žen. Další riziko je podle Szymanski et al. (2011) mocenská asymetrie, tedy prostředí, kde žena nemá přístup k moci nebo je v podřízené pozici. Pokud se ženy pokouší změnit situaci či prostředí, které jsou ovládané muži (například jsou ve vedoucích pozicích), setkávají se od nich s protitlakem pro zachování statu quo (Faludi, 1991). Zajímavé také je, že muži častěji než ženy zaměňují přátelské chování ze strany žen za romantický nebo sexuální zájem (Shotland & Craig, 1988). Jako další kritérium pro rizikové prostředí jsou případy, kdy je žena (nebo spíše ženino tělo) veřejně vystavována, často v oblečení, které zdůrazňuje ženinu sexualitu a její fyzické atributy. Přitom je v takovém prostředí legitimizován a často přítomen tzv. male gaze (mužský pohled, charakteristický svou objektivizující povahou) (Szymanski et al., 2011).

Objektivizace na základě sexualizace nebo krásy může mít reálné dopady na postižené ženy, zejména pokud dochází k sebeobjektivizaci (důsledkem internalizované objektivizace). Mohou mít snížené sebevědomí a cítit nespokojenost se svým tělem (Tiggeman & Lynch, 2001). Výzkum Gervais et al. (2011) zkoumal vliv objektivizujícího pohledu („objectifying gaze“) na ženy a muže. Na ženy měl tento druh pohledu působit tak, že podávaly horší výkony než v případě, kdy tomuto pohledu vystaveny nebyly. Na muže objektivizující pohled v oblasti podávání výkonů neměl žádný vliv. Autoři si vysvětlují výsledek tak, že působením tohoto pohledu měla žena pocit, že na jejím vzhledu záleží více než na jejích kompetencích. Objektivizace může být také důvodem pro menší zapojení do občanského (politického) aktivismu a celkově může mít tendenci nevyjadřovat své názory ve veřejném prostoru (Calogero, 2013).

1.2.3.2 Projevy „genderové kybernenávisti“ – SO v online prostředí

Příchod nových technologií s sebou pokaždé nese i břemeno v podobě fenoménů, které dosud nebyly prozkoumány a pojmenovány. Sociální sítě a nová média totiž před nás staví v této oblasti nové výzvy, kterým musíme čelit. Jedná se například o genderově specifické online projevy násilí, pro něž Emma A. Jane (2020, s. 2) používá ve své práci pojem „genderová kybernenávist“. Ta zahrnuje „sexuálně grafické útoky či urážky, výhrůžky znásilněním nebo smrtí, a/nebo nevyžádané sexuální návrhy“ (Tamtéž). Mezi další projevy genderově specificky mířené nenávisti (zpravidla proti ženám) patří poznámky a urážky na inteligenci nebo vzhled oběti.

S tímto druhem genderového obtěžování se ženy setkávají především v situacích, kdy projeví svůj (politický) názor ve veřejném prostoru. Nenávistné a negativní reakce (především mužů, ale také žen) se netýkají obsahu projeveného názoru, ale soustředí se místo toho právě na jejich vzhled, náladu nebo inteligenci (Vochocová, 2017). Ve výzkumu Vochocové respondentky poukazují na to, že „v naší kultuře sebevědomí žen často závisí právě na fyzickém vzhledu“ (s. 10). Útočníci tak zneužívají genderově specifického slabého místa k zesílení jejich útoků. Nevyhýbají ani dalším osobním aspektům života oběti, jako je její rodina a přátelé. Kromě textové podoby mohou mít útoky na ženy i podobu grafických a video manipulací.

Ženy, které byly tímto fenoménem zasaženy, se často stahují z veřejného online života. Může se jednat i o obranný mechanismus, kterým se snaží útokům předcházet (Henry & Powell, 2015). Ženy tak bývají ochuzeny o možnost „sebevyjádření, sebeprezentace,

kreativity, interaktivity, kolaborativní iniciativy a účasti na občanském životě a kontrole demokracie“ (Jane, 2020, s. 7). Útoky dále ohrožují i jejich kariérní postup a reputaci ve veřejném prostoru. Jane upozorňuje na to, že v každodenní pracovní realitě by takové chování bylo považováno za nepřijatelné. V online prostoru je tedy poměřováno jiným metrem. Přitom dopady a vliv na psychiku obětí mohou být u útoků v kyberprostoru stejně závažné jako dopady u útoků v běžné realitě.

Strategie, které si ženy v reakci na tyto útoky osvojují, mají různé podoby. Některé ženy se dokáží útokům zasmát nebo je přejít. Avšak zde hrozí situace, že v případě dosažení určitého bodu nasycení je už nebudou schopné dále snášet, zejména pokud jde o útoky intenzivního a dlouhodobého rázu. Dojde k tzv. vyhoření (burn-out) (Jane, 2020). Vochocová (2017) popisuje, že její respondentky-influencerky si osvojují různé role jako obrannou strategii proti těmto útokům prezentace v kyberprostoru: „chytré krásky, hodné matky a drsné holky“ („witty divas, nice mothers, tough girls“, s. 10). Za jejich pomoci prezentují a komunikují politický obsah, aniž by musely čelit útokům. Ženy, které využívají první z rolí („diva“), svou prezentaci na sociálních sítích zaměřují na atraktivní vzhled, který kombinují se svou inteligencí. Stereotypně jsou tyto dvě vlastnosti vnímány jako neslučitelné protiklady, jejichž spojení s ohledem na tento stereotyp podle nich působí nezvykle. Skrze lehká témata a vtipy předávají aktivistický a politický obsah, který je zajímavá a je jim blízký (například o postavení žen ve společnosti). „Milé matky“ se prezentují jako rodinné typy, které se o politická témata příliš nezajímají. Přitom je předávají veřejnosti nenápadně, často v souvislosti s obavou o svou rodinu nebo děti. Jiné ženy si přisvojují stereotypně maskulinní chování (přímočarost, jednání bez emocí), především pokud se pohybují v silně maskulinním prostředí. Pozorují chování a reakce mužů a snaží se je napodobit.

1.2.4 Reakce obětí SO a jeho dopady

Jedna z bezprostředních reakcí, kterou oběť nemůže ovlivnit, je zamrznutí. Je to přirozená reakce na některé druhy hrozeb. Tělo v tu chvíli vyhodnocuje, o jakou hrozbu se přesně jedná a jakou obrannou strategii by mělo využít k eliminaci této hrozby – utéct, nebo bojovat (Kozłowska et al., 2015). O tom, jestli oběť označí chování nebo situaci jako SO, rozhoduje jeho míra a také věk oběti. Starší osoby zpravidla dokáží díky zkušenostem SO snadněji rozpoznat (Fitzgerald et al., 1988).

Dlouhodobě mohou oběti SO zažívat ponížení a ztrátu důvěry v ostatní. Často se obtěžování či útok snaží skrýt před ostatními. To se děje z více příčin: strach z další eskalace, z pomsty,

z toho, že budou potrestány, nebo z toho, že jim nikdo nebude věřit. Některé doufají ve zlepšení situace, a čekají proto, až probíhající SO pomine. Některé se obávají ztráty zaměstnání a finančního i existenčního ohrožení. V důsledku toho se pravděpodobně nedozvídáme skutečný stav výskytu genderových forem obtěžování či sexuálních útoků (Lenhart, 2004; Cleveland & McNamara, 1996).

Oběti jsou často přesvědčeny, že nejlepší způsob, jak se vypořádat s SO, je formou osobní konfrontace útočníka bez zapojení třetí strany. Tento způsob řešení je ale v širším měřítku méně efektivní, neboť útočníky v dalším obtěžování nezastaví (Dansky & Kilpatrick, 1997). Dalšími důvody k nenahlášení může být i fakt, že oběti nerozpoznají, že se jedná o SO. Jsou smířené se svým údělem, věří genderovým stereotypům a nakonec ze SO viní samy sebe. Chybí tedy řádná osvěta (Tamtéž).

Nejčastějším řešením v případě systematického obtěžujícího chování sexuální povahy je pro oběť změna pracoviště. Jen malé procento obětí případ nahlásí či řeší s nadřízeným (Křížková, 2005). Stojí za zmínku, že reakce na obtěžování se může dlouhodobě vyvíjet a měnit. V některých případech potřebuje oběť na zpracování pocitů určitý čas, v rámci něhož nepřistupuje k praktickým krokům (konfrontace původce, řešení incidentu s vedením atd.) k řešení problému. V jiných případech oběť reaguje bezprostředně po útoku (Fitzgerald, Schullman, et al., 1988).

1.2.5 Sexuální obtěžování jako projev genderové diskriminace na trhu práce

V současné společnosti dochází k genderové segregaci na trhu práce. Tím se rozumí nerovnoměrné zastoupení mužů a žen v jednotlivých zaměstnáních a sektorech. To je problematické z několika důvodů. Od sektorů, druhu zaměstnání a genderově vyváženosti se odvíjí i mzdy, neboť v sektorech, ve kterých převládají muži nebo jsou naopak ve výrazné menšině, jsou mzdy vyšší (Hedija, 2017).

Jak uvádí Uhde (2006), sexuálnímu obtěžování jsou více vystavovány ženy, které pracují v maskulinním prostředí a jsou na pracovišti marginalizovanou skupinou. Je to také jeden z důvodů, proč řada žen do těchto oborů nevstoupí, nebo je opustí. Tím se genderová segregace více posiluje. SO slouží jako prostředek k udržení symbolické moci a ekonomických nerovností „systematickým snižováním jejich profesního postavení“ (Uhde, 2006, s. 20).

S výše uvedeným souvisí i bagatelizace problému sexuálního obtěžování a násilí v České republice. Podle výzkumu Evropské agentury pro základní práva (Violence against women: an EU-wide survey, 2015) zažilo SO 45 % až 55 % žen z EU: 11 % z nich neverbální formou a formou kybernetického obtěžování, 24 % slovní obtěžování a 29 % fyzické formy obtěžování. Pouze 4 % obětí případ řešila s policií, 4 % se zaměstnavatelem či nadřízeným a 1 % s ombudsmanem či právníkem. Takové množství případů se již nedá přehlížet a je jasným ukazatelem toho, že problém existuje. Dle výzkumu Amnesty International (2015) je však četnost znásilnění, tedy nejzávažnější formy sexuálního násilí, českou společností stále podhodnocována. Navíc se setkáváme s tím, že 63 % dotazovaných Čechů přisuzuje spoluzodpovědnost za znásilnění obětem (Tamtéž.).

1.3 SO v mediálním sektoru

1.3.1 Vymezení pojmů

Pojem médium značí z latiny zprostředkovatele mezi více stranami. Komunikační média jsou prostředky a technologie, pomocí kterých si navzájem předáváme sdělení a významy v rámci omezení času a prostoru. (Reifová, 2004) Jednou z kategorií komunikačních médií jsou masová média, čímž rozumíme tisk, televizi, rozhlas a internetová periodika. Ty mohou předávat jednosměrně informace a sdělení na velkou vzdálenost velkému počtu příjemců. (McQuail, 1999) Vzhledem k působení internetu a sociálních sítí se ovšem i tato jednosměrnost mění. Pro účely této práce používáme pojem média jako souhrn masových médií – tisku, televizi, rozhlasu a internetová periodika.

Tisk, rozhlas i televizní média patří do kulturně průmyslového odvětví, kde je (mediální) produkt využíván k masovému šíření a využití. (KEA European affairs, 2006). Označení průmyslu odkazuje na ekonomiku zaměřenou pouze na jeden produkt. Sektor přináší obecnější rámec výrobního systému, který zahrnuje podobnosti v technologických procesech a podobnou výrobní strukturu za možnosti geografických odlišností (Johansen, 1972). Užití pojmu mediální sektor nám umožňuje široký záběr při výběru vzorku. Nejsme tak omezeni příliš úzkým vymezením zkoumaného prostředí.

1.3.2 Maskulinní kultura v redakcích

Žurnalistika je historicky mužské povolání a její kultura je touto historickou skutečností jistě ovlivněna. Ženy byly najímané, aby produkovaly obsah, který budou číst další ženy. (Chambers et al., 2004). Velká část novinářek také pracovala v magazínech pro ženy, které

se věnovaly marginalizovaným tématům jako móda, rodina, domácnost nebo společenské drby. Vedoucí pozice obsazovali výhradně muži (Djerf-Pierre, 2007).

To se za posledních 100 let změnilo, v Evropské unii je podíl žen-novinářek 45 % (EIGE, 2013). Dnes již tedy nemůžeme mluvit o marginalizaci žen v novinářině, pokud bereme v potaz pouze jejich počty a zájem o obor, který je dle počtu studentek žurnalistiky stále velký – v EU to dělá 63 % studentek žurnalistiky (EIGE, 2013). Přesto i nedávno publikované studie i pozorovaná praxe vypovídá o tom, že ženy stále nemají v žurnalistice stejnou moc a postavení jako muži.

Žurnalistika je stále považována za muži dominované prostředí, a to i přestože počet novinářek nadále vzrůstá. Muž je v novinářském prostředí považovaný za normu (Byerly & Ross, 2006). Étos „hrdinského novináře“, jak ho popisuje Melin (2008, s. 82), tvrdě a neohroženě pátrá po dalších kauzách vlivných politiků, odhaluje korupci a dostává se na titulní strany. Tento ideál novináře je pevně spojen se stereotypními maskulinními vlastnostmi jako agresivita, (psychická) odolnost, rozhodnost. Konkurence mezi kolegy a fetišizace práce a časového tlaku je novinářskou kulturou glorifikována a také platí, že účel světí prostředky (Melin, 2008), neboť stereotypně ženské vlastnosti jsou v takovém prostředí nežádoucí a mohou být podrobeny výsměchu, žena v takovém prostředí prochází sekundární genderovou socializací. Tím se rozumí, že novinářky mohou upozadit své vlastnosti, které jsou vnímány jako stereotypně ženské (emotivnost, citlivost, iracionálnost), ve prospěch vlastností stereotypně maskulinních (Gallego et al. 2004).

Další překážkou pro ženy je tvorba tzv. pánských klubů („old boy's club“) (Melin 2008; North, 2009). Ženy naráží na neviditelné bariéry co se týče neformálního networkingu, při kterém se vytváří sociální kapitál a formuje se kolektiv. Zatímco muži mohou mít v pozdních hodinách čas sedět v hospodě, ženy se častěji věnují rodinnému životu a péči o děti. Z těchto neformálních setkání jsou tak vyčleněny. Právě na nich se ale částečně probírá pracovní agenda a skrze navázání vztahů i s nadřízenými dochází také k dohodám o povýšení. Stále je na ně zároveň kladeno očekávání chovat se dle genderových stereotypů, tedy typicky žensky, příjemně (Chambers et al., 2004).

1.3.4 Současné postavení žen v českých médiích

Zastoupení žen v českých redakcích je ve světovém měřítku poměrně vysoké, činí 45 % (Volek & Urbániková, 2017). Důvodem může být podpora žen na trhu práce za

komunistického režimu (Byerly, 2013). Zajímavá je potom sociodemografická struktura novinářů a novinářek v ČR. Z výzkumu Urbánikové a Volka (2017) vyplývá, že novinářky mají vyšší vzdělání než muži, méně často žijí v manželství a mají méně dětí. Můžeme tedy usuzovat, že novinářina se příliš neslučuje s rodinným životem.

Zatímco mladších novinářek je více než mladých novinářů, zastoupení novinářek po třicítce s věkem klesá. Častěji také pracují v regionálních médiích. Na nejvyšších manažerských pozicích (šéfredaktor) velkých zpravodajských médií pracuje pouze 9 % žen (Volek & Urbániková, 2017). Zásadní problémem, který v české společnosti stále přetrvává, je vertikální a horizontální segregace.

Přestože se ve většině zemí ke studiu žurnalistiky hlásí častěji ženy, evropský průměr je 68 % (EIGE, 2013), na vedoucích pozicích v médiích stále převládají muži. Žádná žena nevede některé z předních českých medií a žen ve výkonných rozhodovacích funkcích ve veřejnoprávních médiích je pouhých 22 % (EIGE, 2013). Podle průzkumu z roku 2011, kterého se účastnilo 522 mediálních domů z 59 zemí, je na pozici s plným úvazkem pouze třetina žen (Global Report on the Status of Women in the News Media, 2011). K tomu novinářky vydělávají o 5 % méně než jejich kolegové muži (Gender Pay Gap in Journalism: Wage Indicator Global Report, 2012).

Horizontální se projevuje k segregaci podle genderu na základě odvětví hard news a soft news. Pod pojmem hard news si představujeme zprávy o důležitých událostech, zejména do nich spadají oblasti jako politika nebo ekonomika (North, 2014). Jsou považovány za více prestižní a novináři (případně novinářky), kteří se jim věnují, jsou lépe hodnoceni (Byerly, 2011). Soft news se zpravidla týkají méně odborných témat, více zaměřené na člověka jako takového a témata nabitá emocemi (Bender et al., 2009). S tím je spojená souvislost se zakořeněnými genderovými stereotypy, dle kterých předpokládáme, že ženy přirozeně inklinují právě k těmto tématům a samy si je proto vybírají (Tamtéž.)

Výzkum North (2009) ukázal na příkladu australských novinářek, že „nerovnost v přidělování témat doprovází hegemonická maskulinní redakční kultura“ (s. 9). Nejméně často jsou to sportovní témata. Některé respondentky se svěřily, že jejich přístup ke zdrojům hard news je omezen také kvůli tomu, že s muži ve vedoucích pozicích nemají možnost vybudovat si takové vztahy, jako si je mohou vybudovat s jinými muži. Přidělování témat podle (genderových) stereotypů může probíhat i nevědomě ze strany editorů (případně editorek), kteří se rozhodují na základě zažitých praktik. Ve výsledku se ale většině

dotazovaným novinářkám zdá, že si ženy oblasti soft news samy vybírají, zejména kvůli jejich zájmům v daná témata. Přidělování témat v oblasti hard news však považují za danou věc.

Výsledky výzkumu Urbánikové (2015), který zahrnul do vzorku 416 studentů a studentek žurnalistiky na Univerzitě Karlově a Masarykově univerzitě, ukazují, že 43 % studentek se v porovnání se 33 % studenty rozhoduje neusilovat o kariéru v daném odvětví již během studia. Řada z nich se nakonec rozhodne pro práci v jiných komunikačních odvětvích jako reklama, marketing a PR. Nejčastěji uváděný důvod pro oba gendery je to, že novinářská práce probíhá v náročnějších podmínkách a dále že je nízko finančně ohodnocená. Ženám k tomu novinářská práce připadá více stresující a společensky důležitá, lze tak usuzovat, že častěji pochybují o svých kompetencích. Motivace pro práci v médiích se mezi ženami a muži také liší. Zatímco ženy lákají spíše kreativní aspekty práce, muže motivuje možnost získání popularity a prestiž povolání (Urbániková, 2020).

Dalším důvodem je náročnost kombinování práce a osobního života. Žurnalistika vyžaduje často nepravidelnou pracovní dobu a přípravu z domova. Proto je těžko slučitelná s péčí o dítě, o které se stará ve většině případů žena (Eurostat, 2020). Ženy tak mají problém po návratu z rodičovské dovolené pracovat na plný úvazek a hledají si méně náročné zaměstnání. V neposlední řadě ženy odrazuje maskulinní kultura, ve které se musí potýkat se sexistickým chováním a sexuálním obtěžováním (Urbániková, 2020). Ženy novinářky jsou (vedle investigativních novinářů) častými terči kyberšikany a projevů nenávisti (North, 2015).

1.4 Dosavadní výzkumy

1.4.1 Zahraniční výzkumy

Pro potřeby této práce bylo vybráno několik zahraničních studií, které problematiku SO novinářek zpracovávají různými způsoby. Za zmínku i k porovnání s aktuálnějšími studii stojí jeden z prvních výzkumů sexuálního obtěžování novinářek, kterou provedli McAdams a Beasley v roce 1994. Zaměřovali se na novinářky v americkém Washingtonu, oslovili celkem 275 respondentek. Připravili dotazník, pomocí kterého zjišťovali, do jaké míry vnímají SO jako problematické. Zároveň se ptali na zkušenosti s SO a způsoby, jakým mediální prostředí novinářky chrání. Definice SO byla předem definovaná jako „jakýkoliv fyzický či verbální kontakt, který ženám znepříjemňuje pobyt na pracovišti“ (McAdams &

Beasley, 1994, s. 130) Na druhé straně dotazníku byl dotaz, zda by se respondentky chtěly účastnit dalšího výzkumu. Vrátilo se 102 dotazníků, což ovšem není příliš vypovídající vzorek. Průměrný věk byl kolem 30 let, jejich průměrná praxe v oboru 13 let, byly svobodné, bezdětné a pracovaly ve větších organizacích. Pro 80 % z nich představovalo SO problém a ukázalo se, že vnímaly projevy SO značně rozdílně. Také si nebyly jisté, jak by měly postupovat k nahlášení případů SO, ačkoli jejich pracoviště SO zakazuje. Případy proto nenahlašují, v některých případech je od nahlášení odrazuje samotné vedení. Třetina respondentek také věří, že by se situace zlepšila, kdyby bylo více žen na vedoucích a manažerských pozicích.

Novější studie SO novinářek potvrzují, že od roku 1994 se tolik nezměnilo. Pouze je více novinářek ochotných mluvit o svých zkušenostech s SO. Také díky šíření dotazníků online je participace ve studii dostupnější. Louise North (2016) sbírala kvalitativní i kvantitativní data v roce 2012 za účelem mapování prožitků novinářek na pracovišti s ohledem na genderovou diskriminaci. Data srovnávala s výzkumem z roku 1996 (MEAA & IFJ, 1996), který prokázal častý výskyt genderové diskriminace v australských newsroomech. Při tvorbě otázek do dotazníku se autorka řídila otázkami položenými ve výzkumu z roku 1996, aby výsledky byly srovnatelné. K tomu bylo možné napsat i slovní komentář. Přidala pouze otázky týkající se odborů. Emaily obsahující odkaz na anonymní dotazník byl rozeslán 1067 ženám v celé Austrálii. Vzorek byl velmi diverzifikovaný, napříč všemi platformami, formami vlastnictví a oblastí. 44 % respondentek pracovalo v celostátním tisku a 14 % v celostátní televizi. Věkově byly respondentky rovnoměrně rozloženy. 57 % respondentek odpovědělo, že při práci v médiích zažily sexistické poznámky a gesta nebo byly sexuálně obtěžovány. Ve srovnání se studií z roku 1996 je to o téměř 6 % více. Téměř ve všech případech zažily SO ze strany kolegy či nadřízeného – muže. Pro 14 % respondentek měl zážitek s SO závažné dopady ve formě sníženého sebevědomí a vlivu na jejich práci. 75 % projevů SO bylo v podobě nevhodných poznámek a chování. 87 % novinářek, které prožily SO, se rozhodly incident nikde nenahlásit. Jako důvod uvedly, že forma SO nebyla tak závažná a že je management nebude brát vážně. Také se obávaly, že by jejich stížnost mohla negativně ovlivnit jejich kariéru nebo že je budou považovat za přecitlivělé. Z dalších slovních odpovědí vyplývá, že výskyt SO v mediálním prostředí považují za běžný jev, který musí snést.

V souvislosti s masovým rozšířením užívání sociálních sítí, se působení v online prostoru

stalo pro většinu novinářů téměř povinností. To ale s sebou nese nové problémy a rizika, které nové studie reflektují. Jedním z nich je právě SO v online prostoru. Výzkum Pain a Chen (2018) se zaměřuje jak na offline projevy SO, tak online. Metodou i tématem je také podobný této práci, mapuje přitom kulturu SO vůči novinářkám na Taiwanu. Výzvu k účasti umístili na sociálních sítích, některé novinářky oslovili individuálně, nebo napsali přímo na instituci. Pomocí hloubkových rozhovorů vyzpovídali 25 novinářek na Taiwanu z online médií, televize, časopisů, kteří měli zkušenosti v oboru v rozmezí 9 měsíců až 13 let. Poté prováděli polostrukturovaný, v průměru hodinový nahrávaný rozhovor. Na jejich základech pak hledali opakující se témata a narativy. Zaměřovali se na to, do jaké míry se setkávají se SO offline a online, když zveřejní článek nebo když vystupují na sítích jako veřejné osoby. Dále zkoumali, jak SO ovlivňuje jejich pracovní rutiny a jak se vypořádávají s komentáři online. Nakonec se ptali i na možnosti řešení ochrany novinářek online. Z analýzy se vynořilo několik klíčových témat.

První téma, které více analyzovali, byl gender. Podle nich mají novinářky-ženy výhody v hledání respondentů, především mužů. Ti jim často řeknou více než novinářům-mužům, zejména když ženy zvýrazní svou femininitu. Když se však jedná o politiku, politici-muži preferují komunikaci s novináři-muži, o kterých věří, že dokáží pojmout politická témata lépe než ženy. U političek tento přístup respondentky nevnímají. Za druhé respondentky zdůrazňují vzhled. Poznámky k reportérkám se často týkají sexu, diváci komentují jejich vzhled a kritizují je, že jsou ošklivé. Co se týče vlivu komentářů na jejich práci, většina respondentek není komentáři ovlivněna, neboť jsou si jisté svými profesionálními schopnostmi. Některé respondentky popsaly, že se však vyhýbají pokrývání kontroverzních obsahů, a pokud o nich píšou, snaží se být vyváženější, používat neutrální slova, omezit anonymní zdroje a uvést co nejvíce zdrojů.

Násilí na ženách v online prostoru v globálním měřítku se věnuje studie Posetti et al. (2020) pod hlavičkou organizací UNESCO a International Center for Journalists. Výsledky reflektují data od 714 respondentek ze 125 zemí, metodou výběru vzorku bylo účelové vzorkování a metoda sněhové koule. Dotazníky v arabštině, angličtině, francouzštině, španělštině a portugalštině byly zaslány soukromými kanály organizací a data byla sbírána v září až listopadu roku 2020. 73 % respondentek bylo vystaveno online násilí, z toho 18 % sexuálního rázu. 20 % žen bylo napadeno a obtěžováno také offline v souvislosti s online výhrůzkami. 26 % z nich trpělo psychickými obtížemi na základě online násilí. 47 % těchto

projevů násilí online souviselo s jejich genderem. Ze všech platforem považovalo nejvíce respondentek za nejméně bezpečný Facebook. 25 % respondentek online útok nahlásilo svým nadřízeným, většina z nich však buď vůbec nereagovala, ostatní jim radili, že se musí vůči útokům více obrnit. 30 % respondentek cenzurují svůj obsah na sociálních sítích, aby předešly útokům. 20 % se působení na online sítích vyhýbají.

1.4.2 České výzkumy

Výzkumů týkajících se sexuálního obtěžování v Česku zatím nevzniklo mnoho. Pravděpodobně nejobsáhlejší publikace na téma SO v pracovním prostředí *Sexualizovaná realita pracovních vztahů Analýza sexuálního obtěžování v České republice* byla vydaná v roce 2006. Její součástí jsou kvantitativní studie o SO a znevýhodňování v práci Marie Čermákové, kvalitativní studie o sexualizované realita organizací Dudové a Uhde, či kvalitativní výzkum SO v souvislosti s odbory Hany Maříkové. V roce 2009 vyšla rozsáhlá studie na téma SO ve vysokoškolském prostředí (Šaldová, Tupá, & Vohlídalová, 2009), kterou následovaly další zaměřující se na perspektivu studujících (Štanclová, 2015; Juračková, 2009), vyučujících (Fifková, 2012) či pouze studentek (Slavíková, 2010). Je s podivem, kolik prací najdeme na téma SO v akademickém prostředí, zejména ve srovnání s pracemi o SO na pracovišti.

Z významných prací zaměřených na ženy – novinářky je třeba uvést monografii Lenky Vochocové *Ženy (a muži) ve zpravodajských redakcích* (2019), která analyzuje vliv genderu (provázaný s dalšími faktory) na provádění novinářské profese na základě hloubkových rozhovorů s novináři a novinářkami v českých zpravodajských redakcích. Uvedla i několik zmínek o SO, především v souvislosti s nerovností na pracovišti. V jiné studii Vochocová (2017) popisuje projevy genderové nenávisti k ženám, které se vyjdřují k politickým tématům ve online prostoru. Popisuje také strategie, které si respondentky (influencerky) osvojují za účelem komunikace jejich politický názorů bez nenávistných reakcí. Další práce o novinářkách pojednávají o práci se zdroji na základě genderu (Kudláčková, 2012) či o genderových stereotypch v audiovizuálních médiích (Čechová, 2018). Zatím žádná studie či práce z českého kontextu nepojednává o sexuálním obtěžování novinářek v českých médiích.

2 Empirická část

2.1 Metodologie

2.1.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Ačkoli se problematika sexuálního obtěžování v posledních dvaceti letech více otevírá, stále zůstává zejména v českém prostředí do jisté míry tabu. Zatímco v zahraničí v posledních pěti letech vyšly studie jak o obtěžování novinářek v rámci redakce (North, 2016), tak týkající se online útoků a obtěžování, (Chen et al., 2018), v České republice se publikované práce věnovaly především sexuálnímu obtěžování v kontextu pracovněprávních vztahů jako formy diskriminace na pracovišti (Karásková, 2015). Přímou k samotné problematice sexuálního obtěžování vznikla pak řada diplomových a dizertačních prací o výskytu tohoto jevu ve vysokoškolském prostředí (Slavíková, 2010; Vohlídalová, 2014). Monografie Lenky Vochocové (2019) *Ženy (a muži) ve zpravodajských redakcích: Mediální instituce pohledem genderových mediálních studií* hloubkově analyzuje postavení žen v mediálních institucích a okrajově zmiňuje i roli sexuálního obtěžování v každodenní práci novinářek. Za zmínku stojí i článek Vajbarové (2017), která provedla kvalitativní výzkum redakční kultury v regionální zpravodajské redakci České televize s pohledem na gender.

S ohledem na marginální zastoupení tématu sexuálního obtěžování v publikovaných pracích v České republice autorku práce blíže zajímala specifika tohoto jevu na poli žurnalistiky a jaký má vliv zkušenost s obtěžováním na prožívání v jejich každodenní pracovní realitě. Je to prostředí především maskulinní a novinářky působí ve veřejné sféře, stávají se veřejnými osobami. Autorka práce se proto rozhodla zmapovat vnímání sexuálního obtěžování v online prostředí, terénu i redakci z pohledu samotných novinářek. K tomuto účelu byly kontaktovány novinářky, které již mají se sexuálním obtěžováním zkušenosti. Jako metodu zpracování dat byla zvolena deduktivní forma tematické analýzy. Na začátku autorka práce zvolila kategoriální-klasifikační rámec, který se nejprve promítá do výzkumných otázek, do scénáře rozhovorů a následně rovněž i do kódování dat. Tento kategoriální rámec slouží k rozčlenění zkoumaného jevu a v rámci tohoto rozčlenění byla data kódována induktivně. Jako metodu sběru dat byly zvoleny polostrukturované rozhovory, které umožní proniknout do hloubky jejich zážitku a zachytit jemné nuance z novinářského prostředí.

Pro potřeby naplnění záměrů práce bylo připraveno několik výzkumných otázek, které poslouží jako osnova v rámci výzkumu. Na základě otázek byl vytvořen modelový scénář,

kterého se autorka práce držela v průběhu rozhovoru s respondentkami (viz Příloha 1)

Tabulka 1

Výzkumné otázky

1	Jak novinářky definují SO?	
2	S jakými projevy sexuálního obtěžování se novinářky setkávají?	
2.1.		Online
2.2.		V terénu
2.3.		V redakci
3.	Jak reagují na SO novinářky a další aktéři?	
4.	Jaké dopady má SO na jejich práci?	

2.1.2 Výzkumný vzorek

Pro výběr vzorku byl využita především strategie účelového výběru. Při hledání respondentek bylo zkombinováno více přístupů. Nejprve autorka práce zveřejnila inzerát na hledání respondentek ve facebookové skupině, která se zabývá tématem sexuálního obtěžování. Na základě toho bylo získáno doporučení na vhodné novinářky, které by bylo možné kontaktovat. Také se autorce textu ozvalo několik jejich známých, které působí v žurnalistice a mají se sexuálním obtěžováním zkušenost. Ty následně doporučily další novinářky, které by měly k tématu co říct. V tomto případě došlo na účelové vzorkování, částečně i využívání techniky sněhové koule (Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová 2019).

Když byly vyčerpány soukromé zdroje, začala autorka práce kontaktovat novinářky vesměs náhodně. Podmínkou bylo působení v mediálním sektoru v České republice, cílem přitom bylo naplnit požadavek na heterogenitu vzorku – tedy zastoupení žen ze soukromých i veřejnoprávních médií, televize, rozhlasu, tisku i online. Účast ve výzkumu nebyl podmíněn zážitkem s SO, přesto se nejčastěji ozývaly novinářky, které měly s SO vlastní zkušenost

nebo měly k tématu jinak blízko. Nejtěžší podmínku pro výběr heterogenitu vzorku bylo zajištění zastoupení novinářek z celostátních i regionálních deníků. Ukázalo se jako problém získat kladnou odpověď na prosbu o rozhovor od novinářek pracujících v regionálních denících. V jednom došlo i na nesouhlasnou odpověď obsahující doporučení, aby se autorka práce raději věnovala jinému, důležitějšímu tématu k řešení.

„Dobrý den,

děkuji za oslovení, ale asi nejsem ta správná kandidátka. Se žádným sexuálním obtěžováním jsem se nesetkala a ani to nepovažuji za téma v mé branži. Neznám nikoho, kdo by to zažil a ani kdo by to řešil, a to pracuji v novinách 13 let.

Zcela upřímně si myslím, že v české žurnalistice je nyní spousta důležitých témat k řešení, ale tohle mezi ně nepatří. Neztrácejte čas s chimérou a nepodstatnou věcí a věnujte se podstatným otázkám k řešení: třeba moc magnátů v české novinářině, PR vliv na články, objektivita atd. Je toho spousta.“

Další překážkou pro získání respondentek pracujících v regionálních médiích byla špatná dostupnost jejich kontaktních údajů. Zatímco kontaktní údaje na novinářky pracující v celostátních médiích byly zpravidla snadno veřejně dostupné a dohledatelné, v regionálních médiích se tak neděje. Tyto ztěžující podmínky se přirozeně odrážejí ve vzorku práce.

Dalším zajímavým poznatkem při hledání respondentek se ukázal přístup veřejně velmi výrazných a známých novinářek, které jsou častým terčem pro útoky SO a které se často tématu SO ve veřejném prostoru samy věnují. Většina takto známých novinářek se buď autorce práce vůbec na opakované prosby o poskytnutí rozhovoru neozvala, nebo se přestaly po pár zprávách komunikovat. Případně odpověděly, že k tématu nemají co říct nebo že se k tématu vyjadřovaly až dost. Můžeme si domýšlet přesné důvody, ale jistě za jejich neochotou stojí také nedostatek času nebo nechut' se k tématu dále vyjadřovat. Přesto se nakonec podařilo úspěšně oslovit jak známější novinářky s desítkami let zkušeností v médiích, tak mladší, méně zkušené novinářky. Autorčin záměr o heterogenitu vzorku se shledal s úspěchem.

Tabulka 2

Přehled respondentek

Označení respondentky	Délka působení v	Instituce	Vykonávaná role
------------------------------	-------------------------	------------------	------------------------

	mediálním sektoru		
R1	14 let	celostátní veřejnoprávní televizní stanice	sportovní redaktorka, moderátorka
R2	3 roky	obor žurnalistiky na české univerzitě, zájmový časopis	studentka, externí redaktorka
R3	4 roky	celostátní veřejnoprávní rozhlas	redaktorka
R4	7 let	celostátní internetový soukromý kulturní magazín	redaktorka
R5	4 roky	celostátní soukromá online televize, celostátní veřejnoprávní online zpravodajský server	redaktorka, reportérka
R6	10 let	celostátní soukromý zpravodajský online server	vedoucí lifestylové rubriky, redaktorka, reportérka
R7	13 let	celostátní soukromý zpravodajský online server, celostátní soukromá televize	moderátorka, reportérka
R8	25 let	celostátní soukromý zpravodajský online server	redaktorka

2.1.3 Metoda výzkumu

Ve diplomové práci jsou k prozkoumání problematiky SO novinářek využívány postupy kvalitativního výzkumu. Jelikož nemáme příliš mnoho prací mapujících sexuální obtěžování v českém prostředí k dispozici (s výjimkou akademického prostředí, které je samo o sobě specifické), považuje autorka práce využití kvalitativního přístupu k výzkumu za vhodné k základnímu zmapování vyvstávajících fenoménů, které by stály za další prozkoumání. Problematiku SO autorka považuje za tak delikátní a v jistém smyslu kontroverzní, že ji přijde klíčové na začátek předložit perspektivu obětí – žen.

Podle dostupných výzkumů víme, že určité procento obětí SO jsou rovněž muži. Podstata tohoto jevu je stejně vážná a mužská perspektiva si také zaslouží svůj hlas. Stejně tak perspektiva mužů, které ženy označují jako původce SO. Nicméně tento výzkum se věnuje především perspektivě ženské, a to právě proto, aby práce co nejvěrněji odrážela empatickým způsobem jejich vnímání SO. Cíl je jít cestou společného dialogu. Poskytováním prostoru pro vyjádření ženám se nesnižuje váha pohledu a názoru perspektivy mužské. Využitím kvalitativních postupů je dáván prostor ženám a novinářkám autenticky popsat jejich dojmy a vnímání bez soudů a nebezpečí nevhodných poznámek při konfrontaci. Výsledná práce by tak měla nést jasné prohlášení: Na jejich čistě subjektivním vnímání a na jejich pocitech záleží. A právě kvalitativní metoda umožňuje porozumět komplikované sociální realitě, ve které žijeme, ale která je často skrytá a těžko se popisuje čísly a grafy. V nich nelze odrazit individuální faktory, osobnostní rysy, konkrétní situace (Cronbach, 1975).

Kvalitativní výzkum se často definuje v kontrastu s výzkumem kvantitativním. Jak navrhol Cronbach (1975), kvantitativní výzkum v zachycení společenských jevů může být značně omezující. Jádro toho spočívá také v jejich proměnlivosti a komplexnosti, výhodnější proto je tyto jevy interpretovat a popisovat. Creswell (1998, s.12) za kvalitativní výzkum považuje „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému“. Výhodou volby kvalitativního výzkumu je získání detailního popisu a vzhledu do určitého fenoménu nebo situace. Umožňuje nám popisovat samotné procesy, dávat kontury nové teorii a zejména hledat, pojmenovávat a podrobně hloubkově analyzovat témata, která zatím nebyla více popsána (nebo pouze spíše povrchně). Jeho nevýhodou ovšem může být právě to, že výsledky nelze zobecnit na celou populaci mimo zkoumaný vzorek. Nelze na jejich základě vytvářet predikce nebo testovat hypotézy. Kvalitativní výzkumy jsou také zpravidla velmi časově náročné, především sběr dat a jejich následné zpracování. Problematická je také netransparentnost metody výzkumu a analýzy dat, což způsobuje, že výzkum nelze replikovat. S tím souvisí také zásadní vliv výzkumníka, který může výsledky výzkumu přizpůsobit svým názorům a preferencím (Hendl, 2005).

2.1.4 Sběr dat

V rámci kvalitativního výzkumu byly při sběru dat vybrány polostrukturované rozhovory. Tato technika je velmi výhodná právě v případech otázek, kdy je účelem výzkumu zjistit individuální perspektivu a vnímání zkoumaného jevu. Musíme mít přitom na paměti, že

jelikož rozhovory odrážejí pouze subjektivní pohled na problematiku, a vyhýbat se zobecnění. Pro naše účely, tedy výzkum SO, je tato metoda velmi smysluplná. Samotná povaha SO je totiž velmi subjektivní a individuální, a proto objektivita v tomto případě není nutná. Jak upozorňuje Zandlová (2020), je třeba brát v potaz, „že se rozhovor odehrává v určitém historickém, socioekonomicko-politickém kontextu a vliv na něj mají samozřejmě i charakteristiky účastníků výzkumu, připsané i získané: gender, věk, charakterové vlastnosti, předsudky, zkušenosti, vzdělání, sociální a kulturní postavení, náboženství atd.“ (s. 342).

Co se týče samotných rozhovorů, tak vzhledem k tehdejšímu epidemiologickému opatření kvůli pandemii koronaviru se autorka práce s většinou respondentek (až na jednu výjimku) dohodla na provedení rozhovorů v online formě – zpravidla Zoom nebo Skype. S jednou respondentkou byl rozhovor proveden na její přání osobně. Tento rozhovor měl lehce osobitější ráz, nicméně rozdíl byl minimální. Díky online rozhovorům se na druhou stranu respondentky mohly cítit více uvolněně, jelikož byly ve svém prostředí, i logistika a organizace setkání byly příznivější.

Rozhovory probíhaly podle předem připraveného scénáře (viz Příloha 1), který obsahuje základní výzkumné otázky a odpovídající podotázky. Některé respondentky měly tendenci se odklánět od tématu SO a položených otázek, v takovém případě byly jemně nasměrovány zpět k tématu. Výhoda polostrukturovaného rozhovoru je i v pružnosti, v průběhu sběru dat bylo možno scénář lehce pozměnit a přidat doplňující otázky. Rozhovory byly nahrávány jako audiozáznam a následně byla vytvořena transkripce, které slouží jako materiál ke kódování. Délka rozhovoru se pohybovala od 30 minut do hodiny. V průběhu rozhovoru se autorka práce snažila nepokládat implicitní otázky a dávala si pozor, aby slova respondentky nehodnotila, nevyvracela a zůstala po celou dobu rozhovoru neutrální.

Tabulka 3

Přehled rozhovorů s respondentkami

Respondentka	Délka rozhovoru	Počet NS
R1	1 hodina 11 minut	33
R2	42 minut	17
R3	34 minut	19
R4	39 minut	17
R5	1 hodina 9 minut	25

R6	44 minut	22
R7	55 minut	14
R8	1 hodina 27 minut	29

2.1.5 Metoda zpracování dat: tematická analýza

Ke zpracování dat získané v rámci polostrukturovaných rozhovorů je využita metoda tematické analýzy. V jejím rámci hledáme témata (vzorce), která z dat postupně vyvstávají a které mají společné. Výhoda tematické analýzy je její flexibilita, pro analýzu obsáhlých a komplexních rozhovorů je velmi vhodná. Jejím cílem nemusí být vytvoření teorie, nýbrž pouze k důkladnému prozkoumání tématu a pojmenování jeho aspektů. (Braun & Clarke 2006) Jak již bylo zmíněno, je nutné zohledňovat vlastní ideologická východiska a hodnoty, která se mohou promítnout do analýzy a pojmenovaných témat. Nelze pouze předpokládat, že data mluví sama za sebe. Výzkumník či výzkumnice mají v tomto případě prostor pro využití dat k sestavení určité narativní struktury (Fine, 2002).

Byl zvolen deduktivní přístup k analýze dat. Data jsou kódována do předem stanovených a na teorii založených kategorií:

1. Definice SO
2. Projevy SO a) v redakci; b) v terénu; c) v online prostředí
3. Reakce na SO novinářek a okolí
4. Dopady SO na práci novinářek

Autorka práce považovala za užitečné v některých případech kódy identifikovat explicitně (jako například příklady SO v kategorii Projevy), v některých případech data interpretovala v jejich širším smyslu (Patton, 1990). K analýze je přistupeno z konstruktivistické perspektivy, která zastává názor, že naše prožívání je společensky vytvořeno a reprodukováno, tedy že nevychází přímo z člověka samotného (Burr, 1995).

Při kódování a analýze dat bylo postupováno podle metody Braun a Clarke (2006). Již během provádění přepisů rozhovorů se autorka práce začala seznamovat s obsahem rozhovorů a začala si formulovat první nápady na témata. Jak uvádí Lapadat a Lindsay (1999), samotný proces transkripce je interpretativní činností. Po zhotovení transkripce autorka procházela

data a vždy v rámci jedné výzkumné otázky zapisovala již kódy do oddělené tabulky. Ke kódům vždy zkopírovala část textu, kterého se daný kód týká, pro zasazení do kontextu. Zakódovala takový obsah, který považovala za zajímavý, překvapivý nebo důležitý pro dialog v tématu SO. V další fázi byly kódy rozděleny do odpovídajících kategorií. Celý proces tématické analýzy je rekurzivní a témata jsou postupně přepisována a kódy reorganizovány podle potřeby. Autorka kontrolovala, že mezi tématy je dostatečný rozdíl a data spolu navzájem souvisí a že témata odpovídajícím způsobem reflektují analyzovaná data.

V rámci analýzy se samozřejmě pouze nereplikují data a témata předložené v tématické tabulce. Před samotným psaním se autorka práce zamýšlela nad jádrem problematiky a psala si poznámky k tomu, jak se bude v analýze k dané kategorii vyjadřovat. Nakonec byla sepsána výzkumná zpráva o výsledcích, kde jsou popsána data rozdělené do jednotlivých kategorií. Také byly doloženy příslušnými citacemi respondentky, pokud to bylo potřeba. Jednotlivé výpovědi byly porovnány mezi sebou pro zjištění jaké jsou mezi nimi nuance. Nebyly popsány čistě data jako taková, ale byl zvolen interpretativní přístup, kdy byla snaha rozkrýt jednotlivé narativy a skryté motivy.

2.1.6 Etické aspekty výzkumu

Autorka práce si je vědoma, že téma SO je především pro oběti velmi citlivé a nepříjemné. Během rozhovorů, v kterých jsou respondentky dotazovány na citlivé, někdy traumatické zážitky a niterní pocity, mohou právě nepříjemné nebo traumatizující pocity opět vyplynout na povrch. V minulosti autorka absolvovala kurz krizové intervence, a pokud by došlo na kritickou situaci, byla by schopná poskytnout první psychickou pomoc. Pokud by byla situace vážnější, kontaktovala by svou známou psycholožku, která by dokázala poskytnout odbornou pomoc. Autorka měla také u sebe přehled kontaktů na instituce, které by případně mohly pomoci. Přesto je možné, že v nich provedený rozhovor vyvolal nepříjemné zapomenuté vzpomínky.

Další etickou rovinou je zachování anonymity. Šest z osmi respondentek si přály být anonymizované. Pokud by jejich výpovědi byly zveřejněné s jejich jménem, mohlo by je to poškodit v jejich dalším kariérním postupu nebo by jejich účast ve výzkumu měla jiné negativní konsekvence na jejich práci a veřejné působení. Další novinářky nechtějí být spojované s tímto tématem nebo nechtějí zveřejňovat tak citlivé informace pod svým jménem z jiných osobních důvodů. Proto byla jejich data uložena pod pseudonymy a

záznamy byly vymazány po provedení transkripce.

Dále autorka vnímá za důležité, abych odpovídajícím způsobem reflektovala jejich výpovědi v samotné analýze. Ačkoli jsou data anonymizovaná, jejich pokřivení by mohlo vyvolat nepříjemné pocity při zpětném čtení respondentkami. Proto bylo při analýze dat dbáno na to, aby nedocházelo k vytrhávání jejich slov z kontextu a byl jasně pochopen jejich význam, než budou data interpretována. Svěřit se někomu s takto citlivým tématem je velmi odvážný krok a vyžaduje důvěru k výzkumníkovi. Této důvěry si autorka práce cení a klade si za cíl důstojně reprezentovat pohled a zážitky respondentek.

V neposlední řadě je zde rovina společenská, tedy otázka dopadu práce na další diskurz a dialog v tématu SO v mediálním sektoru (a nejen v něm). V této práci autorka cíleně upozadila své vlastní ideologická východiska za účelem rámování problematiky jako tématu nás všech (a to i přes to, že zobrazují perspektivu pouze jednoho pohlaví). Do analýzy dat se mohou promítnout nevědomé, implicitní vlivy a předsudky, nicméně autorka udělala vše pro to, aby se tak dělo co nejméně.

2.2 Výsledky

2.2.1 Výzkumná otázka: Jak definují novinářky SO?

V této části analýzy mapujeme to, jak novinářky definují SO a jaké jsou pro ně hranice toho, co SO je, a co už není. Na dotaz k formulaci definice SO ho svým popisem některé vystihly v jeho konkrétnějších podobách a šlo jim více o podání typických případů. Zároveň tihly k vyjmenování jednotlivých projevů SO, které buď samy zažily, nebo je zaznamenaly ve svém okolí. Při uvádění konkrétních projevů SO ve snaze o nalezení definice se projevil zajímavý kontrast mezi definováním SO jako něčeho, co zahrnuje sexuální obsah: „Všechno je pro mě sexuální obtěžování v případě, že ten muž, nebo případně žena, používá ten sexuální zájem v situacích, kam nepatří.“ (R4), a definováním SO se zahrnutím přesahu do útočení založeného na genderu: „slovní narážky na moje ženství“ (R7), „jakýkoli jednání, který mně osobně je jako nepříjemný a necítím se v tom dobře a mám dojem, že to souvisí s mým pohlavím.“ (R8)

Některé respondentky se pokusily o formulaci definice SO obecnějšího rázu, často za pomoci společného klíčového jmenovatele. Jako jeden z takových jmenovatelů uváděly nepříjemné pocity, které SO zpravidla doprovází. Při posouzení situace jako SO podle nich nejde pouze o samotné chování ze strany původce SO, ale zejména o pocit diskomfortu na

straně oběti: „Za sexuální obtěžování považuju to, co mi je nepříjemné, co mně nějakým způsobem nahání hrůzu, čeho se děším nebo je mi to odporné.“ (R1). Zároveň uvádí, že je tento „prah diskomfortu“ (R8) velmi subjektivního rázu: „Někomu vadí, když mu pochválí šaty. Jiní mají ten práh úplně jinde, takže jim třeba nevadí nějaký dlouhý pohledy do výstřihu. Nebo to prostě naopak berou, jakože jsou atraktivní.“ (R8)

Míra a vznik tohoto pocitu mohou být různé v závislosti na řadě faktorů, například to, jaká panuje v daném prostředí norma. Podle respondentek se dá na takové chování částečně „zvyknout“ a samotný nepříjemný pocit je méně výrazný. Svoji roli hrají i negativní zážitky z dětství. Problematická situace je může retraumatizovat a pocit diskomfortu je výrazně větší. Zajímavým faktorem je povaha vztahu s daným člověkem. Pokud je vztah mezi dvěma lidmi bližší, i potenciálně problematická situace nemusí ve výsledku vyvolat pocit diskomfortu. Při absenci takového bližšího nebo důvěrnějšího vztahu může stejná situace na daného člověka působit velmi nepříjemně.

„Pro mě je ta hranice v tom, jestli jsem s tím člověkem přítel, nebo ne. Já mám, řekla bych, humor taky občas za hranou a jsem schopná si dělat srandu z čehokoliv, i nekorektní humor a taky se to může týkat mě, ale ten člověk musí být můj přítel. Od lidí, se kterými ty zábrany mám, mi přijde nevhodný jakýkoliv vtip se sexuálním podtextem.“ (R7)

Subjektivní povaze vzniku pocitu diskomfortu a netransparentnosti hranic druhého člověka pak vytváří vyšší nárok na posouzení správnosti jednání vůči druhému, pokud mu nechceme způsobit diskomfort spojený s SO.

„Ta hranice, kdy je to někomu nepříjemné, ta je velmi těžká odhalit, a právě proto podle mě by každý člověk, ať je to muž nebo žena, si měl dávat velký pozor na to, s kým a jak mluví. Je to prostě velmi nepříjemná oblast kvůli tomu, že vlastně nevíte, na čem jste. Nevíte, co se koho nějak může dotknout a co může někdo brát úkorně nebo nepříjemně.“ (R1)

V některých případech může být chování interpretováno jako SO vlivem vzájemného nedorozumění, „ztratí se [to] v komunikaci“ (R3), zejména pokud komunikace probíhá neosobně, např. telefonicky.

Jiný pohled na problematiku nabízí stanovisko, že klíčovým jmenovatelem pro definování SO je moment překračování hranic přes jasné vyjádření nesouhlasu. Jeho vyjádření je nezbytným předpokladem pro označení situace za SO. Pokud nesouhlas není respektován a

původce stále pokračuje v nežádoucím chování, teprve potom je vzniklá situace silně problematická. Tento přístup bere v potaz existenci rozdílů ve vnímání hranic SO u různých lidí a předpokládá se tolerance překročení jeho hranic na základě toho, že je druhá strana nedokázala odhadnout. Vyjádření nesouhlasu se zde považuje za důležitou součást v komunikaci.

„Ta hranice, si myslím, je ve chvíli, kdy tomu člověku já dám jasně najevo, že se mi to nelíbí, a on to přesto dělá dál. To je pro mě ta hranice, protože chápu, že všichni jsme jiný a všichni tu hranici asi máme jinde. A jsem poměrně tolerantní v tom, když někdo tu hranici nepozná, pokud ji jako zásadně nepřekročí nějakou fakt strašnou věcí. Ale ve chvíli, kdy já řeknu jasný 'Ne' a on přesto pokračuje, tak to je pro mě hranice, kdy už to vnímám jako závažný problém.“ (R5)

Na základě uvedených zjištění vzniká zajímavý kontrast více koncepcí SO: V jedné uvažujeme o SO jako o určitém typu situace, která odpovídá jeho klasifikaci a v jejímž rámci se objevují určitá problematická témata (genderová nebo sexuální rovina). V druhé je středem pozornosti pocit diskomfortu (jakýkoli nepříjemný pocit, který situace nebo chování může vyvolat), který je pro definování situace nebo chování určující. To znamená, že i když proběhne situace, kterou by bylo možné objektivně hodnotit jako SO, absence diskomfortu u takového chování toto označení vylučuje. Další koncept pro definování SO klade důraz na nerespektování jasně vyjádřeného nesouhlasu. V případě tohoto definování může nastat situace nebo chování popsatelné jako problematické, dokonce se může objevit pocit diskomfortu, ale za SO jej považovat nebudeme. Definujeme ho tedy jako nerespektování hranic druhého člověka ve chvíli, kdy je vyjádřen s daným chováním zřetelný nesouhlas. Tato definice se může ukázat jako příliš úzká. Jak ale v dalších částech analýzy uvidíme, ne vždy je vyjádření pocitů diskomfortu obětí proveditelné.

Rozmanitost ve výpovědích respondentek poukazuje na problém nejednotnosti pojmání SO. Výrazným prvkem výpovědí bylo zaměření se na kontextem dané aspekty vzpomínaných událostí, skrze které respondentky vnímaly dané chování jako SO. To je (přinejmenším zčásti) dané tím, že individuální zkušenost s SO může silně ovlivnit to, jak na tento jev daný jedinec nahlíží. Na jedné straně se může jevit, že v diskuzi o SO mluvíme o jedné a té samé věci, na druhé pak máme výše zmíněnou nejednotnost, která způsobuje vzájemné nepochopení. Z toho můžeme usuzovat, že v diskuzi je nutné důkladně vysvětlovat význam sdíleně používaných slov. Do toho dále vstupuje jako relevantní faktor i míra informovanosti o SO. Pokud si nejsme vědomi toho, že určité chování lze označit za SO, nebudeme jej ani

zvažovat, když při pátrání po definici uvažujeme nad (typickými) příklady SO.

Tabulka 4

Tematická tabulka k VO „Jak definují novinářky SO?“

Otevřené kódy	Témata
Situace způsobující diskomfort	Koncept k definování SO
Pokračování přes nesouhlas	
SO jako typ situace	
Společenské norma	Faktory ovlivňující nastavení hranic SO pro konkrétní osobu
Postupná adaptace na prostředí	
Různá citlivost podle zkušeností z dětství	
Ze strany mužů i žen	
Prezence nebo absence blízkého vztahu k druhému	
Subjektivita vnímání SO	Rozdílné chápání SO
Náročnost poznání hranic u jiných lidí	
Možnost více interpretací řečeného	
Poznámky na vzhled	Uvádění typu události místo obecné definice
Poznámky na pohlaví	

Poznámky na partnerské vztahy
Hodnocení vzhledu
Humorné poznámky
Sexuální narážky
Catcalling
Nátlak na bližší kontakt
Nevyžádaná soukromá komunikace
Nevyžádané nabídky k setkání
Nepříjemné pohledy se sexuálním podtextem
Sexuální zájem v nevhodných situacích
Fyzický dotyk
Diskriminace na základě vzhledu

2.2.2 S jakými projevy SO se novinářky ve své práci setkávají?

Cílem této části analýzy je zprostředkovat projevy SO, o kterých referují respondentky, v jejich rozmanitosti. V některých případech budeme zároveň hledat hlubší kořeny těchto zprostředkovaných zkušeností. Projevy SO rozdělujeme na ty, které se odehrávaly v redakci, (podkapitola 2.2.2.1) v terénu (2.2.2.2) a v online prostoru (2.2.2.3). Autorka práce považuje za smysluplné věnovat se konkrétním případům do většího detailu, neboť se na ně budeme odkazovat v dalších částech analýzy. Zároveň tím čtenář získá lepší představu, o jaké typy SO se jedná a ke kterým z nich se pozdější analýza zaměřená na to, jak novinářky SO vnímají, vztahuje. Tato část nám tedy poskytuje širší kontext pro další interpretaci, neboť

právě ten je pro diskuzi o SO neodmyslitelný.

Kromě poskytnutí podkladů pro další interpretaci slouží tato část jako ukázka projevů SO v mediálním sektoru. Můžeme si na základě ní udělat představu, jaká může být dynamika interakce novinářů v redakcích, čili jak může vypadat jejich každodenní realita, ve které respondentky pracují. Respondentkám je věnován prostor pro důsledný popis a uvedení do dané situace. Konkrétnosti a názornosti případů využíváme také proto, abychom zachovali autenticitu prezentovaných výpovědí, a tím posílili z nich vyplývající argumenty.

2.2.2.1 Výzkumná otázka: S jakými projevy SO se novinářky setkávají v redakci?

V prostředí redakce se respondentky setkávají zejména s formami genderového obtěžování. Často se tak děje ve formě „vtipu“, jehož obsahem jsou komentáře na ženské pohlaví. To bylo součástí novinářské rutiny v redakci. Na projevy SO působí také aspekt jinakosti jiného druhu, který může intenzitu situace ještě umocnit: „Měli jsme porady a byly nějaký nevhodný narážky na ženské sportovkyně, na ženské novinářky, na mě jako člověka, který je blond a který je z Brna, a to je nejhorší kombinace, to si pojďme říct.“ (R1). Motivem těchto projevů SO může být také specifikace daného genderu (pohlaví?), například ženská menstruace a její vliv na náladu ženy: „Poznámky na to, jestli mám nebo jsem před menstruací v redakci, v open space upozorňuju.“ (R6) V jiném případě se kolegové vysmívali citlivosti novinářky na násilná témata.

Dalším tématem obtěžujících poznámek bývá (sexualizované) tělo novinářky. Mohou to být konkrétní partie, zejména poprsí: „Ty krásno, to jsou kozy“ nebo „Ti praskne objektiv v kameře, ne, když si tam stoupneš?“ (R5). Narážky na jejich tělo přicházejí také od techniků (zejména zvukařů), kteří se dostávají do blízkého fyzického kontaktu s jejich tělem. Například k práci novinářek (zejména moderátorek nebo reportérek) patří připevňování mikrofonu zvukařem, který jej připevňuje na tělo novinářky tak, aby nebylo vidět v kameře („portování“).

„To byl člověk, kterého jsem vůbec neznala, a on mě měl naportovat. To vždycky znamená nějaký kontakt, rozepnuté šaty. A on tam protahuje porty a přitom říká: ‘Tak pojd’, tak vystrč.’“ (R7)

V jiných případech se probírá sexuální připravenost přítomných žen v případě, že v redakci dojde na téma spojené se sexem, například když je to téma připravovaného článku: „Ty bys

nafotila svoje akty? Jo aha, ta je docela vostrá.“ (R6). Nepříjemné mohou být podle respondentek také nepříjemné a osobní otázky týkající se partnerských vztahů a sexu.

Důraz na atraktivitu a vzhled místo kompetencí a objektivizace

Jak bylo načrtnuto výše, tělo a atraktivita ženského těla je častým tématem obtěžujících poznámek, které v novinářkách způsobují diskomfort. Z dat vyplývá ale určitý vzorec, který s těmito typy poznámek souvisí. Novinářky mají totiž v některých případech pocit, že jejich atraktivita je zásadnější a viditelnější než jejich kompetence a dobře odvedená práce. Nejvíce viditelné a nepříjemné je to v situacích, kdy projevily své pracovní kvality, podle kterých by se jim zvýšil jejich kariérní status.

„Já se tady můžu snažit jak chci, ale vlastně pak mi jenom někdo řekne, že mi to dneska slušelo. Ale jakoby kurva já jsem docela vykotlala Hamáčka, mně se to jako podvedlo. A to že mi to slušelo, tak to je jako fajn, ale není to vůbec moje zásluha, protože to vzniklo v maskérně, a tohle by nemělo být něco, za co bych měla být chválena.“ (R7)

Atraktivní vzhled je nicméně součástí práce moderátorek a moderátorů, kteří vystupují na obrazovce, a je u takové pozice vyžadován. Můžeme říci, že objektivizace je součástí jejich práce, neboť jsou vystavováni široké veřejnosti na odív, zatímco ale vykonávají svou novinářskou práci. Pro dosažení dokonalého vzhledu mají k dispozici zpravidla maskéry nebo maskérky, kteří jejich atraktivitu ještě zdůrazní.

„V tom audiovizuálním světě nebo v tom světě novinářiny, záleží na tom, jak u toho člověk vypadá, že to k tomu vlastně neodmyslitelně musí patřit. Teď teď opravdu budu hodně přímá, ale na obrazovce nejsou ohyzdny lidi, bohužel nejsou, vždycky máme hodně makeupu. Vždycky z nás dělají co nejhezčí lidi. Nepustí mě tam takhle (ukazuje na sebe, je nenamalovaná), prostě ne, vždycky ze mě udělaj mnohem hezčího člověka než jsem. Každýho, i chlapi se pudrujou. Tak to vlastně nějak k tomu patří, aby to člověku slušelo.“ (R7)

Nároky kladené na ženy jsou ale v tomto ohledu podle výpovědi respondentek vyšší než na muže: „Chlapům se toleruje mít nadváhu, ale u žen ne. V tomhle to mají jednoduchý, že na tu obrazovku můžou třeba horší kondici, než jsou vpuštěny ženy.“ (R7) V některých případech dochází k takovému druhu objektivizace, kdy novináři-muži u ženského těla sexualizují jen určité jeho aspekty (například poprsí): „Takhle se o tom v té redakci mluví. To se neřekne ‘nahá žena’, to se prostě řekne ‘Kozy na fotce, jo, super. Dej tam kozy!’“ (R6) Jiný nadřizený se respondentce po nějakém čase po přijetí na pozici v redakci svěřil, že ji

přijal zejména na základě její atraktivity a sexuální přitažlivosti.

V kontextu dobře odvedené práce může pochvala vzhledu implikovat, že přikládáme u ženy-novinářky větší hodnotu jejímu vzhledu než jejímu pracovnímu výkonu. Stejně jako předmět, který má kvality pasivní povahy, i novinářka by dle této logiky měla být obdivována za své pasivní vlastnosti, jako je krása, nikoli za své pracovní úspěchy (a pokud ano, pak až v druhé řadě) Szymanski et al., 2011). Zjišťujeme, že v kontextu dobře odvedené práce v pracovním prostředí může pochvala vzhledu působit až nemístně. Takové pochvaly jednak mohou mít zásadní vliv na ženinu psychiku (sebevědomí v její kariérní identitě), jednak mohou vést i k dopadům jako ztráta respektu v redakci a/nebo oboru nebo negativní vliv na pracovní pozici a finanční ohodnocení (Melin, 2008). Pokud je dlouhodobě vystavena objektivizaci na základě krásy, může docházet k sebeobjektivizaci důsledkem internalizování externí objektivizace (Tiggeman & Lynch, 2001).

Zneužívání mocenské asymetrie

V souvislosti s SO probíhajícím v redakci hrají podle respondentek významnou roli asymetrické mocenské struktury, nejčastěji vztah nadřízeného a podřízeného, ale nemusí to být pravidlem. Může jít třeba o zkušeného novináře a začínající mladou novinářku. Původce SO na vyšší pozici si je často dobře vědom, že je menší pravděpodobnost, že se oběť bude bránit. Příkladem mohou být obtěžující soukromé zprávy svým podřízeným. V jiném případě nadřízený zneužíval své pozice k psychickému nátlaku na nově příchozí novinářky a pokoušel se je dohnat svým chováním k pláči.

Jedna z prvních příležitostí výskytu SO v popsané asymetrické struktuře je pracovní pohovor. Agresor zde může využít toho, že je oběť ve velmi slabé pozici (například mladá novinářka ucházející se o práci) a pravděpodobně se mu pokusí co nejvíce vyhovět. Dalším faktorem, který zvýhodňuje agresora je to, že jeho činy nemusí mít žádné negativní konsekvence, zejména pokud je ve vedoucí pozici v redakci.

„On mě posadil na židli kolečkovou a sám se posadil na židli, která byla třeba sedm metrů ode mě. A on tu kolečkovou židli rozjel ke mně, k té mojí židli, takhle si mě jako přitáh za to madlo tý židle a z takovýhle blízkosti mi říká ‘Kouříte?’ A já jsem jako byla naprosto němá. No a on se tak jako zase otočí zpátky a říká mi ‘No myslím cigarety, samozřejmě, já jenom, že si tady můžete zapálit’.“ (R4)

Velmi ošemetná pak dokáží být i neformální pracovní setkání, kde se již nepohybujeme ve vlastních prostorách redakce, přesto o redakci jde přinejmenším po stránce nastavení vztahů

mezi aktéry – zůstávají mocenské vztahy. Zkušenosti respondentek naznačují, že v těchto situacích se mohou nadřízení chovat manipulativně. Na jedné straně působí kontext neformálního prostředí, často ve spojení s alkoholem, který si většina z nás spojuje s uvolněnou atmosférou a mimopracovními vztahy. Na straně druhé je zde asymetrické rozložení moci, které se přenáší do „neformálního“ prostředí z redakce. Neformálnost oslabuje sílu profesních hranic, zároveň však nesnižuje postavení a autoritu nadřízeného. Ten si může být svého postavení vědom a ve svém konání může být sebevědomější díky tomu, že mají jeho zaměstnanci menší prostor k obraně a vyjádření svých hranic.

„To byl člověk, kterej jako byl nade mnou ve funkci, a na nějakém večírku mě poměrně neurvale chytnul za culík a jakoby přitáhnul mi hlavu dolů. Ale nebylo to, že by chtěl jako na mě fyzicky zaútočit, že by mě chtěl třeba políbit nebo tak, podle mě demonstroval jako svoji sílu. On věděl, že nemůžu říct nic.“ (R6)

V případě R4 její nadřízení zinscenovali pracovní poradu za účelem jejího opití a svedení. Zajímavé je, že pracovní porady v neformálním prostředí bývají typickou aktivitou „old boys' club“ (North, 2009). V tomto případě se žena-novinářka nestala automaticky součástí jen proto, že ji vzali s sebou.

„My jsme tenkrát šli vlastně jako na poradu do hospody a oni mě prostě opili. Ale nebylo to úplně, že já bych se nějak extrémně bránila. [...] A když teda s tím jedním vlastně opravdu k něčemu došlo, tak on mi řekl, že to byl vlastně účel tý porady, aby to takhle jako dopadlo.“ (R4)

V případě R6 alkohol a neformální prostředí usnadnily chování, které respondentka vnímá jako SO. V této situaci původce neměl skrytý záměr. V případě R4 její nadřízení využili kombinaci alkoholu a neformálního prostředí cíleně jako prostředek k naplnění svého skrytého záměru zahrnujícího jednání v duchu SO.

Tabulka 5

Tematická tabulka k VO „S jakými projevy SO se novinářky setkávají v redakci?“

Otevřené kódy	Témata
Nevhodné poznámky na vzhled	Slovní útoky
Sexistické poznámky prezentované jako vtip	

Sexuální narážky	
Poznámky na partnerský vztah	
Posměch za přecitlivělost	
Nepříjemné fyzické doteky	Nevyžádaný fyzický kontakt
Soukromá komunikace ze strany nadřízeného	Zneužívání mocenské asymetrie
Sexuální dvojsmysly během pohovoru	
Přijetí do redakce na základě fyzické přitažlivosti	
Využití pracovního kontextu k navázání romantického vztahu	
Zaměření se na novinářky s nižším postavením v hierarchii	
Zneužití redakčních hierarchických struktur v neformálním prostředí	
Cílený nátlak k vyvolání emocí	
Hodnocení vzhledu novinářek	Sexuální objektivizace
Vzhled jako jeden z klíčových aspektů audiovizuální žurnalistiky	
Tolerance nižší atraktivity u mužů v audiovizuální žurnalistice	
Pochvala vzhledu místo pracovních úspěchů	

2.2.2.2 Výzkumná otázka: S jakými projevy SO se novinářky setkávají v terénu?

V této části se blíže podíváme na otázku, s jakými projevy SO se novinářky setkávají při své práci v terénu. Většinou se jedná o reportérky, případně moderátorky, které mohou, ale nemusí pracovat v rámci televizní produkce. Setkávají se s SO jak ze strany respondentů, tak jiných novinářů.

Verbální útoky a narážky na vzhled

Respondenti (zpravidla muži) při komunikaci s novinářkou, například během rozhovoru, odvádějí pozornost od probíraného tématu na jejich vzhled. Komentují například „krásné rysy“ (R2) novinářky nebo jiné její tělesné atributy, například barvu vlasů.

A já se ho ptám co dělat, když by se někdo ocitl v takový situaci. A on řekl: ‘No vy dávejte extra pozor, ty žraloci chodí hlavně na blondýny’. [...] A pak se tomu sám zasmál.“ (R7)

Respondent se staví do role arbitra vzhledu novinářky, a to způsobem, který lze vzhledem ke kontextu vnímat jako objektivizující. Svůj despekt vůči jím prezentuje ve formě (rádoby) nevinného komplimentu nebo vtipu. S hodnocením a komentováním vzhledu se novinářky mohou setkávat i ze strany osob, se kterými ve své práci přímo neinteragují.

„Jak jsou [ve sněmovně] vstupní kontroly, kde musíš projít detekčním rámem, tak když jsme tohleto absolvovali na vládě, ty detektory tam obsluhují takový ty pánové 50 plus z ostrahy, taky asi moc nemají co na práci zrovna. Tak komentovali vzhled, tloušťku stehen a velikost prsou procházejících.“ (R5)

Odsuzování kvůli vzhledu registrují respondentky i ze strany jiných žen novinářek, které mohou mít stejně vysoké nároky na vzhled jako muži.

Měla jsem na sobě prostě holiny, měla jsem normální kalhoty a outdoorovou bundu zabahněnou, no a prostě bylo to v Lánech, takže jsme čekali venku, nebylo to nikde ve fancy prostoru. Ale i tak tam jako padaly ze stran teda jako holek, ty česko televizní redaktorky jsou většinou nalíčený i do toho terénu, opravdu jsou nalíčený jako hodně. Na běžný nošení to není, to je prostě na tu kameru, ale i v reálu, kdybys takhle potkala člověka, tak si spíš řekneš, že je to transvestita, protože to je fakt hodně přehnaný. Na to

jako taky měli poznámky, jestli tam fakt jdeme točit nebo co tam děláme. (R5)

Nátlak a nevyžádaný fyzický kontakt

Novinářky v terénu zažívají také ze strany respondentů projevy nevyžádaného sexuálního zájmu. Běžně se setkávají s pozvánkami na schůzky nebo s žádostmi o předání soukromých kontaktů (například telefonní číslo nebo email). To jde ruku v ruce s komplimenty, které jim vyjadřují. Mylně vyhodnocují zdvořilé chování novinářek jako projev zájmu a přes jejich explicitní nebo implicitní nesouhlas se o ně snaží nadále usilovat. Novinářky tak staví do bezmocné, pasivní role dítěte – předmětu. Nepovažují je za člověka sobě rovného. To dokazuje i případ, kdy respondent pronásledoval novinářku po ukončení rozhovoru (profesního vztahu): „Když jsme už měli jet domů, tak on nasedl na tu samou tramvaj, ačkoliv nejela k němu domů. A já jsem seděla v té tramvaji a on si stoupl nade mě a říkal mi: ‘Já jsem si chtěl ještě povídat’.“ (R2)

V terénu se novinářky také setkávají s nátlakem na fyzický kontakt, například R8 se v terénu setkala s někým, kdo ji chtěl objímat: „Pamatuju si na jednu situaci, kdy mě venku dokonce člověk honil kolem stolu a já jsem před ním utíkala.“ (R8)

V takovém případě alespoň žena může reagovat (vyjádřit svůj nesouhlas, utéct atd.). Ovšem v případě, že se takový nevyžádaný fyzický kontakt stane bez jejich souhlasu, nemohly udělat nic, aby mu zabránily. Typickým příkladem je sahání na zadek.

R7 pracovala jako moderátorka na zahraniční sportovní akci, kde měla na starosti mediální pokrytí plážové házené: „Já jsem tam chodila v tílku a v kraťasech, jak bylo ohromný vedro, [...] fasovali jsme to oblečení, co máme nosit. Všechno to bylo spíš jako odhalující než zakrývající, ale vlastně v prostředí toho sportu to na mně bylo naprosto v pořádku. [...] A procházel kolem mě tým. No a jeden hráč mě plácnul rukavicí. Byl to brankář, měl rukavice v ruce, a tou rukavicí mě plácnul po zadku.“

R5 zažila nepříjemné osahávání během živé tiskové konference: „Já se snažila nějakým způsobem ve dřepu dostat k ohništi, kde stál pan prezident a Mynář. A v tu chvíli jsem si uvědomila, že mě prostě něco šimrá na boku. A on mi tam týpek vedle mě, co tam jako sedí a natáčí to na mobil, suverénně sahá na zadek.“

Blahosklonné chování na základě mladistvého vzhledu

Data ukazují, že významným faktorem způsobu chování respondentů k novinářkám je jejich nízký věk, případně mladistvý vzhled. K mladším novinářkám na počátku jejich kariéry

(nebo mladě vypadajícím novinářkám) si potenciální agresori dovolí znatelně více. Značnou nevýhodou také je, pokud je daná novinářka stále studentka. Ne vždy má na vybranou, s kým bude dělat rozhovor do praxí ve škole, čehož si může být respondent také vědom. Ví, že si k nim může více dovolit.

V případě, že novinářka vypadá spíše mladší (nebo mladší skutečně je) mohou mít respondenti tendenci k blahosklonnému chování. To se může projevat nevhodným tykáním (tykání bez předchozí domluvy, aniž by se respondent s novinářkou znal), zdobnělinami, oslovením „slečinko“ nebo „holčičko“ (R2) přes dospělý věk a celkovou „infantilizací“ novinářky. „Měla jsem rozhovor s jedním nejmenovaným autorem a vyloženě jako celou dobu, co jsme ten rozhovor dělali, mě hrozně infantilizoval, stavěl mě do role jako nějaký holčičky roztomilý.“ (R2)

Skákají novinářkám do řeči a „mansplainují“ celý svět – jak funguje parkování, co je to auto [...]“ (R2). Blahosklonně a s despektem se někteří respondenti chovají i k novinářkám, které sice již pár let zkušeností mají, ale vypadají mladší, než ve skutečnosti jsou. Toto chování pro ně může být strategií, jak znehodnotit kvalitu práce daných novinářek v situacích, kdy by mohly svou novinářskou prací ohrozit jejich (politickou) kariéru:

R8: Oni politici nevěděli, co já mám za sebou, že mám za sebou několik let novinářské práce a v dost specifických podmínkách, takže oni mě viděli jako mladou ženu, kterou neznali. A mně se stalo, že mě prostě radní, když jsem se ptala: ‘A proč vaše firmy dostávají veřejné zakázky od radnice, když jste radní? Jak je to možný, tohleto je střet zájmů?’ Tak úplně běžně se mi ze začátku stávalo, že mně prostě říkali: ‘Ale vy jste mladá. Tomu nemůžete rozumět, co to je. To tak není’.

Pokusy o diskreditaci mohou probíhat i jinými způsoby, které souvisí s genderovými stereotypy, například očeřováním novinářky, že se na svou pozici nedostala vlastními zásluhami, ale za pomoci její sexuality: „Ze začátku se stávalo jako takový to, ‘kdo ví, s kým se vyspala’ nebo ‘ona spí tam s tím’.“ (R8) V případě, že novinářka vypadá starší, je zkušenější a ve svém oboru uznávaná a etablovaná, respondenti si k ní podobné chování zpravidla již nedovolují.

Tabulka 3

Tematická tabulka k VO „S jakými projevy SO se novinářky setkávají v terénu?“

Otevřený kód	Témata
--------------	--------

Poznámky na vzhled	Slovní útoky
Poznámky na pohlaví	
Pomluvy o sexu s nadřízenými v začátcích kariéry	
Poznámky na barvu vlasů	
Vnímání původcem SO jako vtip	
Poznámky na velikost prsou	
Snaha o navázání osobního kontaktu mimo pracovní kontext	Nevyžádaný sexuální zájem
Flirtování respondentů s novinářkou	
Nátlak na fyzický kontakt	Nevyžádaný fyzický kontakt
Osahávání během vykonávání práce novinářky	
Sexualizace novinářky	Sexuální objektivizace
Nároky na atraktivní vzhled novinářek	
Hodnocení atraktivity ze strany jiných novinářek	
Mansplaining	
Nevhodné tykání	Blahosklonné chování
Používání zdrobnělin	
Familiární způsob komunikace	

2.2.2.3 Výzkumná otázka: S jakými projevy SO se novinářky setkávají v online prostředí?

V této části výzkumu se zaměříme na projevy SO, se kterými se novinářky setkávají v online prostředí. Děje se tak na sociálních sítích (Facebook, Twitter atd.), a to jak v soukromých zprávách, tak ve veřejném online prostoru (například ve formě komentářů). Dále to může být samotný web daného média nebo jiné formy online komunikace (například email). Z dat vyplývá, že se v těchto oblastech vyskytují dva druhy SO: Nenávistné reakce související s jejich genderem nebo sexualitou a nevyžádané obtěžující projevy zájmu.

„Genderová kybernenávisť“ jako SO

Jak bylo nastíněno v teoretické části práce, tzv. „genderová kybernenávisť“ (Jane, 2020) není specifická pro novinářky nebo pro žurnalistiku jako takovou. Zaměřuje se totiž obecně na jakékoli ženy, které projeví svůj názor ve veřejném (online) prostoru, zejména pokud je téma politického rázu či aktivismus (Jane, 2020). Že se tyto nenávistné reakce dotýkají také novinářek proto dává smysl. Jsou to ženy působící ve veřejném prostoru, velká část z nich se věnuje politickým tématům.

Podobně jako v článku Amber Jane (2020) a studii Vochocové (2017), také v této práci zjišťujeme, že hlavním terčem kritiky žen (zde jde o novinářky) v online prostředí je vzhled, inteligence a jejich ženství jako takové. Nejzranitelnější jsou v tomto ohledu novinářky, které vystupují na obrazovce, což jsou zejména moderátorky (ale i reportérky v terénu). Specifickým formátem je pak živé vysílání, které probíhá v reálném čase. Novinářka je často celou dobu v záběru, většinou se nedá stříhat, tudíž jsou v záznamu vidět všechny nedokonalosti. Jelikož vysílání probíhá většinou i online přes sociální sítě, jeho součástí je živý proud komentářů, kterých za celý průběh vysílání uživatelé napíší velké množství. Spousta z nich podle respondentek útočí právě na osobu novinářky. Intenzivní reakce vzbuzují především politická témata nebo rozhovory s politickými aktéry.

R5: „Psali, že jsem hnusná, že jsem hloupá (mírně řečeno), jak to mluvím a na co se to ptám. Že to jsou stupidní otázky a že musím být fakt vypatlaná, když se na tohleto ptám. A jak si vůbec dovoluju se pana premiéra na tohle zeptat, kdo že to jsem. Hodně se

objevovalo za komentáře, že jsem mladá a co jako o tom můžu vědět.“

Z dat také vyplývá, že na novinářky mladistvého vzhledu někteří komentující útočí v souvislosti s jejich inteligencí a pochybují o jejich kompetencích pracovat na jejich pozicích. Jak vidíme, věk novinářky se jako téma objevuje ve všech sférách její pracovní reality. V tomto případě se tedy jedná spíše o ageismus, tedy o věkovou diskriminaci, která je ideologií založenou „na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu.“ (Vidovičová, 2005, s. 5) Komentáře na vzhled se ale objevují také. V diskuzích například konzumenti polemizují o tom, zda je novinářka dost atraktivní na to, aby mohla vykonávat práci novinářky v audiovizuálním médiu. Starším, zkušenějším a často etablovaným novinářkám se útoky ovšem také nevyhýbají, dle výpovědí se některé z nich zaměřují na vzhled. Pokud se objevují na obrazovce, agresori je shazují s poukazem na jejich vzhled, když je nazývají jako „prošlé zboží, po datu expirace“ (R5).

R1: „Bylo to loni v lednu, kdy mi přišla série dopisů, jako absolutně vodporných... [...] A ty byly tak zlé, tak zlé. A reagovaly na to, jak odporná, tlustá jsem, jak na té obrazovce vypadám přišerně, jak bych se měla zakopat. A bylo to všechno vlastně asi na dvou stránkách A4.“

Ale ani redaktorky, které se na obrazovce zpravidla neukazují a zaměřují se na psaní článků, nejsou poznámek ke vzhledu ušetřeny. Komentující si snadno a rychle jejich fotografie vyhledají a reagují na ně (R8: „to je ksicht“). Někteří novinářku kritizují, že nevypadá dost „žensky“ a označují ji za „mužatku“ (R8). Jiní komentující si na internetu nevyhledávají jen vzhled, ale také jiné biografické a osobní informace (například počet dětí). Takto zjištěné údaje pak využívají při formulaci nadávek: Spojují její vzhled (který neodpovídá jejich stereotypní představě o ženskosti) a rodinu. Podivují se například, jak je možné, že „tohle má 4 děti“ (R8). Útok nemusí ovšem přijít pouze ze strany čtenářů a diváků, ale také jiných novinářů. To si zažila R8, kterou novinář (šéfredaktor online zpravodajského serveru) na Twitteru veřejně označil za „novinářskou prostitutku“: „Hodnotí se hlavně jejich [= novinářek] vzhled, hodnotí se to, jak jim ve vysílání slušela nebo neslušela rtěnka. Nikdo neřeší to, co vlastně jako z těch jejich úst šlo ven, co říkaly.“ (R3)

Novinářka ani nemusí udělat chybu ve výkonu povolání, urážky přichází nejčastěji v souvislosti s politickou tematikou, když se novinářka vyjadřuje ke kontroverzním tématům nebo má kontroverzní názor. (Chen et al., 2018)

Specifika „genderové kybernetičtí“ a online prostředí

Novinářky považují za zásadní faktor v SO v online prostředí možnost anonymity (nebo alespoň pocitu anonymity) na sociálních sítích a internetu obecně. Útočníkům podle nich přidává na odvaze. Ochotu napsat agresivní komentář podle nich umocňuje snadnost a rychlost zasílání zpráv a komentářů. Nevyžaduje to mnoho úsilí navíc. Jak vzpomínají některé zkušenější novinářky, dříve občas dostávaly klasické dopisy. Oproti online zprávám a komentářům, které jsou většinou velmi krátké a výstižné, byly dopisy zpravidla delší, ale rovněž méně extrémní. Jako extrémně toxické prostředí je zmiňován především Twitter. Toxické je podle nich ze dvou příčin: Na Twitteru může komentovat zveřejněný obsah kdokoli; sociální sítí předepsané používání menšího počtu slov vede uživatele k o to údernějšímu obsahu příspěvků.

Byl vyjádřen názor, že faktor ovlivňující četnost online útoků je především míra veřejného vystupování a také to, zda žena vystupuje ve vysílání, na obrazovce, nebo ne. Čím více je žena veřejně exponovaná a známější, tím více útoků se na ni v online prostoru snáší: „Protože jsou hodně veřejně viditelné, mají lidé pocit, že se že si na ně můžou obracet právě takhle a mají právo posílat cokoli.“ (R1)

Respondentky si také si myslí, že muži se s tímto typem online útoků nesetkávají, alespoň ne v takové míře jako ženy novinářky. Oproti ženám mužům vytýkají konkrétní detaily, které souvisí s obsahem řečeného, nikoli jejich vzhled nebo mužství: „Muže diváci kritizují ze skutkové podstaty (například že fandí Slavii), na ženy útočí skrze vzhled, sexuální narážky jako ‘Tu bych vošukal’.“ (R1)

R5: S tím [online SO] se setkává asi každá žena, která veřejně vystupuje. Já nevím, čím to je, že prostě ženský tadyhle s tím se potýkají, ale že ty chlapi ne. Tohle neřešej, nikdo nemá potřebu prostě kolegovi muži psát pod rozhovory, že má vrásky na čele.“ K tomu uvádí zkušenost jejího přítele, který také pracuje v médiích, aktuálně v kulturní rubrice nejmenované televize. Podle respondentky se nikdy nesetkal s tím, že by někdo komentoval jeho vzhled. „Nejdivnější věc, co se mu stala, mi říkal, že mu napsal nějaký starej pán, jestli mu pošle svoji fotku s podpisem.“

Specifickou situací je to, když novinářku dehonestuje veřejná osobnost nebo instituce, které mají silnou základnu fanoušků a sledujících, a tedy i velký dosah a vliv. Taková dehonestace nemusí být myšlena v duchu SO, ale zpravidla se zakládá na manipulaci, lži nebo čistě na urážkách bez kontextu. Samotné reakce uživatelů, kteří slepě souhlasí se svým idolem nebo oblíbenou institucí, mohou být nabity nenávisť a urážkami, přičemž část z nich bychom mohli plausibilně označit jako SO. Sledující a fanoušci hromadně komentují, navzájem se

utvrzují ve své pravdě a postupně se obsahově vyhrocují do čím dál větších extrémů.

Podobný případ se stal také R8, která ve svém článku kritizovala nejmenovanou politickou stranu kvůli podezření na korupci. Na základě toho vytvořili koláž s její fotkou a popiskem, že lže a že to je „novinářská žumpa“. A jelikož tato strana měla velký dosah, pod tímto příspěvkem, podobně jako u Zdenky Trachtové, začal masový lynč, nadávky a nenávistné komentáře. „Oni vás dehonestují jako novinářku, ale i jako ženu. To jsou spojené nádoby. Navíc jsou to politici, kteří vládnu města. Proto tyhle dehonestace mají obrovský dosah.“ (R8)

Nevyžádaný obtěžující (sexuální) zájem

Druhý extrém komentářů a soukromých zpráv, se kterými se novinářky na své konto setkávají, jsou přehnaně důvěrné obsahy, často sexuálního rázu. Jedná se nejčastěji o nevyžádané a obtěžující projevy zájmu. V mírnějších formách se jedná o pozvání na setkání od neznámých lidí, zvláště „pomatené inzeráty“, v některých případech ani po odmítnutí novinářkou nátlak na bližší kontakt neustává. V horším případě následují „nechutné a oplzlé“ emaily a zprávy, „dickpicy“ (fotografie penisu do soukromých zpráv) nebo jiné pornografické záznamy odesílatele: „Jednou se mi stalo, že, že mi přišlo video masturbujícího muže při sledování [sportovního pořadu, který jsem moderovala]. A nějaké další fotky.“ (R1)

Můžeme se domnívat, že v určitých případech dochází k určité idealizaci novinářky a následné posedlosti její osobou, ačkoli se s ní daný člověk nikdy osobně nesetkal, nebo přinejmenším ho s ní nepojí žádný osobní vztah. Podle zpráv, které respondentkám tento typ „fanoušků“ posílá, mají tito lidé iluzorní pocit intimity, často spojený s veřejným působením novinářky. „Ten člověk byl posedlý a hrozně se mnou chtěl navázat nějaký užší kontakt, tak si ho našel na internetu. On si nějak vysnil, že jsme spřízněný duše.“ (R2)

V některých případech to může dojít dál než k pouhému psaní zpráv a dopisů. V případě R1 její ctitel vyjádřil své pocity poněkud obsesivním uměním. Zde můžeme polemizovat o tom, jestli tento druh „obdivu“ nehraničí se stalkingem.

R1: „Mám zkušenost i s člověkem, který mi psal pravidelně. Nejsm si úplně jistá, jestli to byly dopisy sexuálního charakteru, nebo zamilované. Ale nakonec mi ten muž poslal hudební pásmo, které zkomponoval, a na tu hudbu nastříhal moje fotografie a poslal mi to vlastně jako video, jako výraz obdivu. A úplně jsem se viděla jak z nějakýho hororu, když přijdete do nějaké místnosti a máte vytapetovanou místnost svýma fotkama.“

Tabulka 4

Tematická tabulka k VO „S jakými projevy SO se novinářky setkávají v online prostředí?“

Otevřené kódy	Témata
Zprávy na sociálních sítích kratší, ale více extrémní	Specifika komunikace na sociálních sítích
Snadné spojení přes sociální sítě	
Anonymita dodává odvalu	
Toxické prostředí Twitteru pro novináře a novinářky	
Hromadné útoky do soukromých zpráv novinářky	
Kritika novinářek zakládající se na jejich pohlaví	Témata nenávistných reakcí
Přání sexuálního násilí na novinářce	
Útoky na věk	
Muži útoky na pohlaví nězažívají	
Útoky na její vzhled	
Útoky na její inteligenci	
Poznámky na počet dětí	
Právo na vyjadřování/provádění práce novinářky dle atraktivity	
Silné reakce čtenářů na kontroverzní témata	

Komentáře netýkající se zveřejněného obsahu	
Útoky častěji na více veřejně viditelné novinářky	
V politickém zpravodajství více útoků	
Útoky ze strany jiných novinářů	
Falešná představa intimity	Nevyžádaný sexuální zájem
Pokus o navázání blízkého vztahu	
Zasílání pornografického obsahu	
Posedlost osobou novinářky	

2.2.3 Výzkumná otázka: Jak reagují na SO novinářky a další aktéři?

V této části výzkumu analyzujeme reakce novinářek, v širokém pojetí významu slova „reakce“, na jimi prožité situace SO a problematiku. Analýza se nejprve týká vnitřního prožívání, které je spojené sSO. Dalším tématem bude bezprostřední reakce novinářek na SO a případná obrana. Nakonec zohledníme i reakce původců SO a okolí tak, jak je vnímají samy novinářky.

Reflexe a prožívání setkání s SO

Hned první dojem, který respondentky s autorkou práce ještě před začátkem rozhovoru sdílely, byla nejistota, jestli budou autorce nápomocné, neboť si nejsou jisté, jestli jsou jejich zážitky a zkušenosti relevantní. Zároveň k tomu dodávaly, že nezažily nic extrémního ani nic neobvykle vážného. Působilo to tak, že chování, které ony samy popisovaly a považovaly za nepříjemné, je společensky považováno za běžné. Byl cítit strach, zda autorka práce bude považovat jejich zážitky za relevantní a hodné zaznamenání. V průběhu rozhovorů, kdy mezi autorkou a respondentkami vznikla bazální důvěra, došlo k proměně. Respondentky působily jistěji, když mluvily o svých zážitcích a popisovaly je jako nepříjemné zkušenosti. V některých případech se doptávaly autorky, zda je to stále k tématu, a vyjadřovaly potřebu

ujištění, že jejich zážitky odpovídají popisu SO, a to větami jako např. „Nevím, jestli se to dá považovat za SO, [...]“ (R3) nebo se po popsání své zkušenosti ptaly: „A jak to hodnotíte vy?“ (R4). Jiná porovnávala své zkušenosti s jinými, známějšími a více veřejně viditelnými novinářkami a ve srovnání s nimi vnímala své zkušenosti jako „slabý čajíček“. Starší a zkušenější novinářky působily jistěji, když o svých zážitcích mluvily jako o SO. Tato výpověď se překrývá s výsledky studie Fitzgerald et al. (1988), podle kterých starší a zkušenější lidé SO rozpoznají snadněji než ti mladší. Autorka výzkumu rovněž považuje za zajímavé, že čím hlouběji s respondentkami do rozhovoru pronikala, tím více zážitků s SO si vybavovaly. Zároveň vyjadřovaly pocity překvapení, že si vzpomněly na tolik zážitků, které původně téměř zapomněly.

Zároveň respondentky explicitně připouští a mluví o pocitu, že je problematika SO zlehčovaná a SO společensky normalizované. Zároveň litují další novinářky, které budou SO vystavovány, pokud se situace nezmění. Jejich vlastní zkušenost jim propůjčuje empatii k jiným novinářkám, které SO může potkat. Zároveň se v datech objevuje pochopení různosti v individuální úrovni citlivosti a různosti hranic, co se týče SO.

R5: „Vadí mi na tom, že ačkoliv je to vlastně poměrně podle mě už jako hodně diskutované a medializované problém, že se to pořád děje a že je to pořád stran společnosti jako zlehčované, že přece jako holt jste ty novinářky a holt prostě jste v televizi, tak musíte se smířit s tím, že vás někdo bude komentovat a bude prostě vám tohle psát, protože prostě vy samy tam přece jdete a samy se jako vystavujete.“

Také reflektují svou (tehdy) internalizovanou normalizaci SO. Zpětně popisují své dřívější pocity, „že je to [= SO] normální, a že si nemá na co stěžovat.“ (R2).

Strach, nepochopení a jiné pocity spojené se situací SO

Data sesbíraná v rozhovorech s novinářkami jednoznačně ukazují, že s SO se kromě diskomfortu (který byl tématem v 8.1) pojí také s pocity strachu a obav více druhů. R4 během nepříjemného pohovoru, který v rozhovoru vzpomíná, byla vyděšená a obávala se, že nadřízený bude požadovat reciproční službu – ona na něm vykoná orální sex (expresivními slovy respondentky: „přeblafne ho“) a on ji na oplátku přijme do redakce. Nakonec se ukázalo, že to bylo dotyčným zamýšleno jen jako vtip, případně test, jak bude respondentka reagovat. Můžeme spekulovat o tom, že ji budoucí nadřízený zkoušel, jestli s ním bude tuto hru hrát nebo mu dokonce vyhoví. Ať byl záměr jakýkoli, v respondentce jeho chování vyvolalo nepříjemné pocity nejistoty a nervozity. Jiné novinářky mají obavy z práce v

politické a investigativní žurnalistice, kde z jejich pohledu k SO dochází výrazně více než v jiných odvětvích žurnalistiky.

Slovní útoky mohou způsobovat také psychickou nepohodu a částečnou retraumatizaci kvůli zmínění nepříjemných témat z dětství. „Těžce mě to vracelo někde na střední. A to jsem si myslela, že jsem s tím srovnaná. Nebylo to vůbec příjemný.“ (R5) Ještě horší jí ale přijdou poznámky, „kdy ten jako daně člověk si o tobě musel něco zjistit, musel nějakým způsobem se jako šťourat ve tvym soukromí.“ (R5) Jiné novinářce čtenáři psali komentáře na její rodinu nebo počet dětí. Nejde už jen o obecné, povrchní nadávky, které uživatele napadnou spontánně. Obsahují jistý prvek obsese v negativním slova smyslu. Zejména pak cílení na rodinu a děti přesahuje osobu novinářky a může v nich vyvolat ochranný instinkt. Představa, že člověk investuje čas, aby mohl formulovat osobitější a konkrétnější cílené nadávky, může působit děsivě a novinářky si je mohou brát více osobně.

Pocity zmatení a nepochopení cítila novinářka ve chvíli, kdy jí jiný novinář sahal během tiskové konference na zadek². Vzpomínaný moment označuje jako „absurdní situaci“, neboť to bylo na veřejné akci, kde kolem bylo spoustu lidí a ona tam byla za účelem vykonávání své práce, soustředěná čistě na ni. Podobnou reakci v podobě upadnutí do šoku popisuje i R4, když hovoří o již zmiňovaném pracovním pohovoru. Nebyla si jistá, jestli od ní nadřizený očekává reciproční chování, nebo ne. V tomto případě by se mohlo jednat o vážnější SO typu *quid pro quo*, tedy využití sexuálního nátlaku za účelem protislužby. R7 vzpomínala plácnutí po zadku sportovcem, když pracovala jako reportérka a moderátorka v terénu. Ta také popisuje, že spíše než aby situaci označila jako SO bezprostředně po ní, tak měla spíše pocit, že „tohle chování je za hranou toho, jak se k ní může kdokoliv chovat“ – vnímala to jako podřívání její vlastní důstojnosti. Jako SO si to zařadila teprve zpětně. Pocit despektu u jiné novinářky byl dle ní založen na základě jejího mladistvého vzhledu.

Důležité emoce spojená s SO je také pocit bezmoci. Zejména novinářky na juniorních pozicích, které většinou zatím nemají jisté postavení v oboru a/nebo na pracovišti, neboť kariéru si teprve budují, zažívají pocity, že si SO musí nechat líbit. Pocit bezmoci pak pramení ze strachu z negativních konsekvencí. Například jedna z respondentek, která ještě studuje žurnalistiku, sbírala materiál v terénu. Dělal rozhovory s respondenty a osobnostmi pro účely praxe do školy. Bála se přitom, že by studium nemohla dokončit, kdyby s respondenty na základě jejich nevhodného chování striktně odmítla spolupracovat. U jiné to

byly obavy, že kdyby se vůči SO ze strany nadřízeného ohradila, ztrapnila by ho tím a on by se jí za to chtěl do budoucna nějak pomstít.

Strach mohou ale také nahánět zprávy a dopisy od diváků. R1 sděluje, že jí naháněly hrůzu osobní dopisy, které ji nějakým způsobem idealizovaly a vyjadřovaly přílišný obdiv jejich pisatele. Kvůli těmto „obdivovatelům“ má strach pohybovat se ve večerních hodinách v blízkosti redakce – bojí se, že by si na ni „mohl někdo počkat, protože všichni vědí, kdy z redakce odchází.“ (R1) Novinářky zažívají jakýsi zobecněný strach vycházející z SO jakožto v určitých, do určité míry identifikovatelných kontextech ustálené kultury chování. Jedna z novinářek dodává, tento strach může být i „nevědomý“ (R8) a že si ho některé novinářky nechtějí „vědomě přiznat“. (R8) Na základě toho si osvojují strategie, jak se s SO vypořádat nebo jak mu předcházet.

Ponížení ženy jako novinářky

Vedle strachu respondentky zmiňovaly pocity ponížení, především ve spojení s jejich novinářskou prací. Řada z nich zmínila, že pouze chtěly „dělat svou práci“, kterou mají rády a dává jim smysl. Přitom neustále zažívají vlivem svého okolí tlak, poznámky na atraktivitu a jiné ponižující chování. V redakci mají kolegové tendenci je chválit za jejich vzhled a atraktivitu místo toho, aby je chválili za jejich pracovní úspěchy.

R7: „Mně asi na tomhle vždycky vadí to, že se člověk může snažit, jak chce, ale že vždycky ta první věc na ráno je náš vzhled. A je hrozně snadný pro ostatní, aby nás definovali jenom podle něj.“

Atraktivita na obrazovce přitom není vždy respondentkami považována za jejich zásluhu, ale za zásluhu maskérů a maskérek. Na pochvale vzhledu žen obecně není nic špatného, ale je poukázáno na to, že novinářka to v kontextu výkonu své profese pocítuje tak, že se to děje na úkor ocenění její práce. Reflektuje, že sama ženy za vzhled také chválí, ale mezi ženami je to podle ní „forma podpory, ta ženská tím nesleduje nic jiného, než třeba že té druhé udělá radost.“ (R7). Ve výsledku to záleží na „dané situaci a na tom, kdo to řekne“ (R7). Například v případě, že se jí podaří dobře vyargumentovat rozhovor s výrazným politikem („vykotlat Hamáčka“), ocenila by pochvalu za dobře vykonanou práci, ne poznámku, že jí to tam „fakt slušelo“. Novinářka, které po čase její nadřízení prozradili, že ji přijali především na základě atraktivity a sexuální přitažlivosti, popisuje:

R4: „Já nechci, abych byla přijata do jakýkoliv práce na základě toho, jestli mám velký prsa nebo dobrej zadek. Já chci vždycky být přijata na základě svých schopností a ne na základě toho, jak vypadám.“

Podle výpovědí respondentek se můžeme domnívat, že ve své práci dostávají velké množství pozitivní zpětné vazby mířené právě na vzhled. Na sociálních sítích jsou pak za vzhled naopak kritizovány a častovány nejrůznějšími na vzhled zaměřenými nadávkami. Můžeme spekulovat o tom, jaký vliv má tato skutečnost na jejich sebevědomí v práci a ve vztahu k úsilí budovat si respekt v branži a mezi kolegy. Pokud jsou přes úspěchy upozorňovány na svůj vzhled v negativním i pozitivním smyslu, mohou si v některých případech své pracovní úspěchy méně uvědomovat (Gervais et al., 2011).

SO jako „zkouška ohněm“

Respondentky také zmiňují, že mladý věk, mladistvý vzhled nebo málo zkušeností v oboru zvyšují četnost toho, že budou čelit SO. Problematické se jim zdá, že se tato raná část kariéry novinářky, kdy se setkává s SO nejčastěji, chápe jako část povinná, tedy jako něco, co si novinářky musí vytrpět, aby prokázaly svou odolnost a vytrvalost v žurnalistice. Až v případě, že projdou touto zkouškou ohněm, mají právo na úspěch a uznání v oboru. Je to pro ně „součástí té práce“ (R8).

Roli zde opět hrají i mocenské vztahy, hierarchické pozice i věk. To se projevuje například v politickém zpravodajství, což je podle novinářek pro práci novinářek obzvlášť náročná oblast. Politici mají zpravidla své silné zájmy a agendu, přičemž novináři pro některé z nich představují ohrožení jejich moci a postavení. Zmiňují, že panuje všeobecný názor, že novinářka „se musí naučit mít trochu tvrdší kůži, jestli chce pracovat v tomhle oboru.“ (R2) Zároveň poznamenávají, že muži jsou podobnému tlaku ušetřeni. „Ten chlap to vydržet nemusí, takže ženská tyhle věci musí vydržet, ale chlap žádnou zkoušku ohněm ekvivalentní nemá.“ (R2)

Také několik respondentek zmiňuje, že izolované případy SO jsou schopny přejít bez toho, aniž by se jich nějak dotkly. Problém pro ně představuje dlouhodobost a intenzivita útoků a situací, kterým jsou často vystavovány. Mohou být schopné takové prostředí nějakou dobu snášet, ale pak míra únosnosti přesáhne bod nasycení. Následkem toho se novinářka může dostat do závažné psychické nepohody (Melin, 2008):

R1: „S tím že já mám, já mám ráda humor a humor na hraně, takže mi to prostě často nevádí. Ale když je to, když je toho moc, anebo když prostě mezitím mi přijde pět e-mailů

od diváků, které jsou prostě oplzlé, nechutné a hnusné, a potom některý z kolegů řekne nějaké takovej vtípek, tak už prostě se mi to nechce dál snášet.“

Tabulka 5

Tematická tabulka k VO „Jaké novinářky reagují na zážitky s SO?“

Otevřený kód	Témata
Zlehčování lehčích projevů SO	Zpětná reflexe zažitého SO
Internalizovaná normalizace SO	
Postupné vybavování zážitků s SO	
Litování dalších novinářek, které budou vystaveny SO	
Strach z fyzického napadení jako důsledek online SO	
Pocit bezbrannosti	Obavy způsobené SO
Strach z negativních konsekvencí	
Pocit nátlaku k sex. uspokojení	
Obavy z práce v politice a investigativě	
Litování dalších novinářek, které budou vystaveny SO	
pochopení rozdílné míry citlivosti	Empatie vůči jiným novinářkám

Bezprostřední reakce na SO

Způsob bezprostřední reakce novinářek na setkání s projevem SO můžeme rozdělit na dva základní typy. V prvním případě novinářky reagují okamžitě a ještě v dané situaci. Pokud novinářka dokáže reagovat okamžitě, zpravidla se ohradí verbálně vůči chování původce jasným odmítnutím a/nebo jinak vyjádřeným nesouhlasem. Některé zmiňují potřebu bránit

svou důstojnost vůči původci kvůli pocitu ponížení, který v takovém případě pocítují.

Taková reakce vypadá například tak, že během rozhovoru obtěžujícího respondenta novinářka upozorní na jeho chování a co nejstručněji a srozumitelně vysvětlí, že by ho prosila o „serióznější ráz rozhovoru“ (R7). V případě osahávání to může být ohrazení „Co si to dovoluujete?“ nebo jiné projevení nesouhlasu s probíhajícím chováním. Hůře se reaguje bezprostředně na situace, kdy SO proběhne, aniž by k chování novinářka měla možnost se vyjádřit (viz případy sahání na zadek). Některé novinářky, zejména ty mladší, reagují vtípem, kterým implicitně odmítnou chování původce, ale zároveň se pokouší nenarušit vzájemné vztahy, snaží se tak neutralizovat problematickou situaci.

Okamžitá reakce je dle výpovědí pro novinářky lepší ze dvou důvodů. Za prvé taková reakce pomůže psychice dané novinářky. Může omezit pocit ponížení a snížené důstojnosti, případně pocit vzteku a agrese, který by novinářka jinak udržovala v sobě.

R7: Mezi kolegy byl taky vlastně člověk, který obtěžoval pestrou škálu kolegyň. Řekla bych, že ty, které si nenastavili hned tu hranici, u které by ho stopli, protože třeba na to neměly povahu, tak takto obtěžoval mnohem hůř.

Za druhé podle vlastních zkušeností jsou si vědomy toho, že pokud si nenastaví dané hranice již ze začátku při „méně vážných“ projevech SO, šance, že původce bude ve svém jednání pokračovat (nebo ho dokonce bude stupňovat a eskalovat) se zvyšuje. Mezi kolegy byl taky vlastně člověk, který obtěžoval pestrou škálu kolegyň. Řekla bych, že ty, které si nenastavili hned tu hranici, u které by hned stopli to chování, protože třeba na to neměly povahu, tak takto obtěžoval mnohem hůř. (R7)

Okamžitá bezprostřední asertivní reakce ovšem není v případě situací SO samozřejmostí. V druhém případě totiž novinářky zamrznou, tedy nevyjádří původci nesouhlas s jeho jednáním nebo nereagují na jeho jednání vůbec. Zamrznutí může být součástí výše zmíněné okamžité reakce, v takovém případě může být novinářka překvapená z nastalé situace, kterou nečekala, potřebuje chvíli na zpracování všech vjemů a vyhodnocení, jak by měla reagovat. Některé uvádí nepochopení situace. Pokud se ale jedná o situaci, kdy novinářka nemá čas na tuto reakční prodlevu, nestihne reagovat vůbec. Jednou z překážek okamžité bezprostřední reakce je veřejná povaha (některých pozic) novinářské práce. Jelikož SO může probíhat během veřejné akce, kde novinářka často reprezentuje určité médium, může mít pocit, že si

nemůže dovolit „udělat scénu“ a reagovat okamžitě v momentu, kdy k SO dojde.

R5: Já jsem ze začátku nepobrala, co se jako děje. Já jsem si myslela, pořád jsem si říkala, co to je, stahovala jsem si kalhoty nebo se chtěla podrbat na zadku, protože než mi došlo, že mi někdo opravdu chmatá rukou na zadek... Nejdřív to bylo jako absolutní ‘Co že se to děje?’ Nepochopení toho, proč, co se děje. Jak si člověk říká, že by silácky každému dal facku, tak spíš nejdřív to bylo jako fakt velký ‘Co se děje?’ a následně reakce asi ovlivněná tím, jak moc to člověk jako nečekal. Tohle se děje v seriálech a ve filmech a ty ženský vždycky prostě toho chlapa hrozně pošlou do hajzlu. No, ale v reálu to tak asi úplně není.

V některých situacích se novinářky musí držet zpátky, aby nereagovaly „přehnaně“ a agresivně. Vnímají to tak, že se musí „ovládat“ a řešit problém SO jinak a dlouhodoběji. Obávají se, že pokud by reagovaly nepřiměřeně, jejich okolí by je později nebralo vážně.

R1: „Samozřejmě se můžete k tomu postavit dvojitým způsobem. Buďto začít okamžitě vyskakovat, že ten člověk je kretén, nic neví o mně, nic neví o tom, z jakého prostředí pocházím. A nebo se teda vydýchat, dát tomu nějaký prostor a potom svým chováním toho člověka za týdny, měsíce anebo roky přesvědčit, že se mýlil. Pro mě je velice obtížné se vždycky dát k té druhé možnosti, protože jsem člověk absolutně cholericke natury. A v tu chvíli vždycky mám chuť vzít baseballku a toho člověka třísknout přes hlavu. Jenomže problém je v tom, že bych nikam neposunula to chování a ani to vnímání těch lidí.“

Tyto poznatky se částečně překrývají s výzkumem Vochocové (2017), kde byly popsány „nenápadné“ způsoby, jakými ženy šíří a předsvědčují okolí o své politické agendě. V kapitolách níže se ke způsobům, jakými novinářky pracují na prevenci SO a jak se snaží zlepšit situaci s SO v české společnosti, ještě vrátíme.

Obrana proti SO

Jak se novinářky dále bránily vůči dalším projevům SO, se dá rozdělit opět na dva přístupy, které se mohou navzájem prolínat. První přístup je individuální řešení. Novinářky se v takových případech rozhodnou, že SO nebudou řešit s vedením, ale samy původce konfrontují. Může to být omezení kontaktu s původcem SO, například v případě nevyžádaného zájmu nebo pokud dochází k SO ze strany individuální osoby. Objevil se také názor, že ženy by byly schopné efektivní reakce a následné obrany, kdyby byly vedeny k asertivnějšímu chování a většímu sebevědomí. Údajně právě malé sebevědomí může ženám bránit více se za sebe postavit.

V jiných případech mohou novinářky nahlásit případy SO svým nadřízeným a incidenty řešit s vedením. Data výzkumu nevypovídají o tom, že by tuto možnost volilo příliš mnoho novinářek. Spíše naznačují opak, byť je třeba říci, že pevný závěr v této otázce by vyžadoval dostatečně rozsáhlý kvantitativní výzkum. Jako potenciální problém ohledně nahlašování se jeví především to, že se SO v mnoha případech dopouští samotné vedení a neexistuje pozice ombudsmana (ani žádná jiná adekvátní), které by své stížnosti novinářky mohly svěřit. I když se vedení SO nedopouští, v mnoha případech nemusí SO považovat za relevantní problém, který je jejich povinností řešit. K řešení incidentů SO s vedením přistupují zpravidla novinářky, které mají v redakci a oboru jisté postavení a mají s vedením dobré vztahy.

Důvody pro nenahlašování SO vedení jsme již popisovali v části o strachu výše. Novinářky mohou mít strach z negativních konsekvencí a následků v jejich kariérním postupu. Také nevěří, že by vedení podniklo odpovídající kroky k řešení problému, a to i v případě, že k SO nemá vyloženě pozitivní, tolerantní přístup. Řešení případů s policií novinářky ani nezvažovaly, neboť případy nejsou dostatečně závažné. V případě univerzitního prostředí je považováno za nereálné jakékoli řešení s vedením, neboť samotné vedení školy SO podle respondentky, která se na toto téma rozprávěla, toleruje a normalizuje. Plánuje proto podat oficiální stížnost s výpovědí její i jejích spolužáků teprve po opuštění akademického prostředí.

Co se týče SO v online prostředí, hlavní obranou je pro novinářky ignorování zpráv, komentářů a blokování problematických uživatelů. Efektivní obrana podle nich ale neexistuje, na řadu přicházejí spíše způsoby, jak se s nenávisťnými komentáři vyrovnat – obrněním se a nasazení „hroší kůže“. Ve výsledku to považují za součást jejich práce, za daň, kterou musí snést, aby mohly dělat tuto práci (daň, kterou musí platit všechny ženy, které nějakým způsobem působí ve veřejném prostoru).

Vliv mocenské (a)symetrie na reakci a obranu na SO

Jak novinářky reagují bezprostředně na SO, záleží z velké části na tom, v jaké pozici jsou a v jaké situaci se právě nacházejí. Výpovědi respondentek naznačují, že velkou roli hraje mocenská asymetrie, kdy níže postavené novinářky jsou si vědomy toho, že pokud by svého nadřízeného urazily, ztrapnily nebo nějakým způsobem ztratily jeho přízeň, může se to negativně odrazit v jejich každodenní pracovní realitě a také v dalším kariérním postupu.

Mají přitom strach z negativních konsekvencí a nepříjemností, které jim nadřízený může způsobit. Proto situaci raději neřeší. Nicméně pocit, že se oběť může ozvat a vystoupit proti SO ihned, když se jí děje, může být pro psychiku oběti velmi příznivý. A v případě, že je původce SO i oběť na stejné úrovni, co se týče společenské i pracovní hierarchie, nějaká obrana je možná.

Novinářky, které nějakým způsobem řešily případy SO s vedením, jsou spíše ty zkušenější, s delší praxí v oboru (R1: „kolegové si tolik nedovolí“) – po letech v redakci si novinářka už získala potřebný respekt. A pokud si něco dovolí, je na takové pozici, která jí propůjčuje právo se ohradit. Neohrozí to totiž její kariérní postup. S vedením se více odvažují řešit rovněž i útoky a SO, které vznikají v online prostoru, neboť členové vedení tyto novinářky berou dostatečně vážně. Etablovaná novinářka, která má za sebou velmi uznávanou práci, zažila, že se za ni redakce postavila, když na ni jiní novináři útočili v online prostoru. Veřejně dané chování odsoudili jako nepřijatelné.

Vyrovňávání se s SO v soukromí

Nejčastější způsob, jakým se dotazované novinářky vyrovnávají se svými zkušenostmi s SO, je sdílení svých zážitků. Zpravidla je sdílejí se svými nejbližšími (rodinou, partnerem nebo partnerkou atd.), mohou je vyprávět svým přátelům nebo kolegyním, kterým důvěřují. Před kolegy-muži se o svých zážitcích příliš nezmiňují (až na výjimky samozřejmě), především kvůli obavám z nepochopení a výsměchu. Vyprávění svých zážitků vnímají jako vyprávění anekdoty – vtipu, kterému se zasmějí, případně si u svých blízkých postěžují, vybijí svou frustraci a vztek z nepříjemných situací. Důležitým faktorem pro svěřování svých zážitků je důvěra k osobě, které své zážitky s SO vyprávějí. Vnímají je jako velmi osobní a citlivé téma, ne jako něco, co se dá jen tak nadhodit během small talku při vykonávání jejich povolání.

Privátní sféra je pro ně způsob, jak zpracovávat tyto často psychicky náročné zážitky. Nakonec si projevy SO snaží takřikajíc nepouštět k tělu. Přestože jsou si vědomy, že nepříjemné situace, se kterými se setkaly, lze označit za SO, snaží se neupínat na nepříjemné pocity a své zážitky si formulují ve vtipu. „Jde o to, jak vy to budete vnímat. Jestli to budete vnímat jako vtip, anebo jestli to budete vnímat jako nějakou úkornost.“ (R1)

To nemusí nutně znamenat, že situace zlehčují, přece jen účast v této práci implikuje, že problematiku SO berou vážně a její úskalí vnímají. Můžeme tento přístup interpretovat spíše jako strategii, jak se vyhnout traumatizaci SO a soustředit se na svou práci, kvůli které jsou

ochotny zážitky s SO snášet. Zároveň tím, že jsou ochotny tyto těžkosti snášet, ulehčují dalším ženám, aby se v žurnalistice (a to i v muži dominovaných tématech jako sport nebo politika) dále prosadily. Je to jedna z možností, jak si odůvodňovat své vystavení nátlaku, který je na ně kladen z mnoha stran (diváci, kolegové, respondenti atd.) a kterému se denně vystavují.

Reakce ostatních aktérů na projevy SO

Ochota k podpoře novinářek se samozřejmě odvíjí od kultury konkrétní redakce. V některých redakcích se SO v online prostředí spíše vysmívají a vnímají tyto projevy spíš jako zábavnou anekdotu než jako závažný problém k projednání a poskytnutí podpory nebo řešení. Některé respondentky zažily SO přímo ze strany vedení, takže si ani nikomu příliš stěžovat nemohly. Jedna z respondentek se pokoušela několikrát upozornit svého nadřízeného na útoky, které musí snášet, ale podle ní jí nevěnoval příliš pozornosti. Až po opakovaném naléhání si na ni našel čas a po přečtení jednoho dopisu, který ji velmi tvrdě zoustouzel, především jako ženu kvůli vzhledu, byl zděšen a překvapen, že něco takového kolegyně dostává a že on o tom neví.

To je ukázka toho, jak neviditelné může SO pro muže být, jelikož se s ním příliš nesetkávají, což může být jeden z důvodů, proč problematiku SO nepovažují za důležitou věc k řešení. Z dat vyplývá, že teprve až když útoky přesáhnou určitou mez, tak se novinářky odváží oslovit vedení. Jenže to už může být příliš pozdě. Právě kontinuální tlak je to, co novinářky unavuje a znepríjemňuje jim život. Neuvědomují si, že to není jeden případ, ale že se novinářky pod tímto tlakem nacházejí delší dobu a musí se s ním vyrovnávat.

Oslovit muže za účelem získání podpory nebo řešení situace proto může být náročné. Novinářky mohou mít obavy, že jejich zážitky nebudou brány vážně a/nebo jim nebudou věřit. Také zmiňují určitou apatii vůči tomuto tématu. „Jít přímo za mužem, to si neumím vůbec představit, protože já mám pocit, že to ty chlapi takhle nevnímají. „To jde mimo mě, tohle nebudeme řešit.“ (R6)

Ale ani v samotné přítomnosti situace SO ze strany nadřízeného vůči novinářce se ostatní kolegové – muži bojí zasáhnout. Když se jí stala situace na neformálním firemním večírku, kdy ji nadřízený chytl za vlasy a stáhl je dolů, nakonec zasáhnul až výše postavený muž a na základě toho dotyčný nadřízený přestal. „Měla jsem i kolegy, kteří se jen tak jako tvářili třeba, ale nezareagovali nikdy, že by třeba vyslechli něco a napomenuli toho dotyčného. To si ty chlapi navzájem moc nedělají.“(R6)

V případě novinářky, kterou jiný novinář veřejně dehonestoval v online prostoru, její ohrazení nestačilo. Až reakce jiných lidí z oboru a silný protitlak donutil agresora se stáhnout. „Jeho reakce potom byla, že to smazal a bloknul si mě. Nebylo to na základě toho, že jsem se ohradila já, ale bylo to až na základě veřejné reakce těch jiných lidí a kolegů z branže.“ (R8)

Některé ženy-novinářky na druhou stranu odmítají skutečnost, že něco takového jako SO existuje. V případě, že silně integrovaná v rámci maskulinního prostředí, si může internalizovat kulturu SO a stavit se na stranu agresorů.

R2: „Měla jsem kantorku, která to měla tak, že chlap je spojenec, ale ta ženská ten nepřítel a že ženy mezi sebou soupeří. A když se ty budeš chovat, jak oni chtějí, tak ty chlapi jsou spojenec, který poskytne ty výhody a ženský jsou tedy nepřítel, proti kterým musíš bojovat.“

Jiná novinářka popisuje strategii některých novinářky ze sportovní žurnalistiky, které „přistoupí na tu hru“ (R5), tedy se přizpůsobí kultuře SO. Může to být jedna ze strategií, jak mezi muže zapadnout – přijmout hodnoty hegemonické maskulinity (Melin, 2008).

Reakce novinářek, které se vůči tomuto chování ohrazují a snaží se proti němu nějakým způsobem bojovat, považovány okolím za „hysterické“ (R7), přehnané. Jindy jsou takové novinářky označovány za „feministky“ s pejorativním nádechem (R1). To mohou být pokusy o protitlak za účelem zachování statu quo, o kterém píše Faludi (1991).

Tabulka 6

Tematická tabulka k VO „Jaké reagují novinářky ze zážitků s SO?“

Otevřený kód	Témata
Nepochopení situace	Bezprostřední reakce na SO
Potlačení agresivní reakce	
Latentnost reakce	

Obrana vtipnou poznámkou	
Obrana jasným verbálním odmítnutím	
Zamrznutí	
Okamžitá reakce příznivější pro psychiku	
Verbální obrana	
Fyzická obrana	
Svěřování se blízkým	Vyrovňávání se s SO
Důvěra ke svěřované osobě jako klíčový faktor	
Sdílení zážitky SO s kolegyněmi	
Prezentace zážitku s SO jako vtipné historky	
Izolované poznámky lze vnímat jako humor	
Nebrat si SO poznámky osobně	
Setrvání v žurnalistice jako služba budoucím generacím	
Při větší eskalaci svěření se kolegům	Obrana proti SO
Při větší eskalaci svěření se nadřízenému	
Snadnější obrana s vybudovaným respektem v branži	
Nedůvěra k vedení ve věci řešení SO	

Nedostatečná vážnost případu SO k řešení s policií	
Asertivní osobnost pomáhá v obraně	
Nemá smysl se proti tomu oficiálně bránit	
Podání stížnosti po odchodu z akademického prostředí	
Přerušování komunikace s původcem SO	
Zodpovědnost za řešení je na vedení	
Vymezení se vůči nevyžádaným projevům zájmu	
Ignorování soukromých nevyžádaných zpráv	
Ignorování online SO komentářů	
Řešení s vedením	
Omezení pobytu v přítomnosti útočnicka o samotě	
Snadnější reakce na So s respondenty	
Efektivní reakci proti SO brání malé sebevědomí žen	
Neexistující obrana proti útokům na sociálních sítích	
Vztek původce SO na obranu	Reakce původce SO
Nepochopení ze strany původce SO	
Zlehčování situace ze strany útočnicka	

Omluva původce SO na základě reakce vedení	
Pozitivní reakce na upozornění na překročení hranic původcem SO	
Stáhnutí útočníka až po apelu kolegů a kolegyně z branže	
Pomsta ve formě znevýhodňování na pracovišti	
Podpora kolegyní novinářek proti SO	Reakce okolí
Zlehčování SO ze strany novinářů	
Zastrašení původce SO partnerem	
Neuvědomování si online SO ze strany nadřízeného	
Tolerance SO autoritami	
Nezájem o problematiku SO ze strany kolegů	
Zastání se obětí SO v online prostoru redakcí	
Zakročení výše postaveného muže	
Pomoc od kolegy novináře	
Okamžité řešení ze strany zahraničního vedení	
Negativní reakce veřejnosti při verbální obraně	
Věřejná podpora kolegů a kolegyně z branže	
Kritika reakce novinářky na SO	

Podpora novinářky v obraně proti SO	
Pasivní tolerance nenávistných komentářů	

2.2.4 Jaké mají SO dopady na novinářky a jejich práci?

V této části analyzujeme data z pohledu dopadů SO na práci a život samotných novinářek, které se s SO setkaly. Na základě svých zkušeností musely změnit některé své jednání a pracovní návyky, aby předcházely dalšímu SO. Vlivem maskulinního prostředí žurnalistiky a redakce si časem navykly na specifický humor, druh vtipu a míru psychické náročnosti, která je na novinářky kladena. Zkušenosti s SO může zároveň přinést i pozitivní dopady. Díky vlastnímu prožitku mohou chápat prožitky jiných žen a cítit tak potřebu dělat kroky ke zlepšení aktuální situace ve společnosti.

Změny v pracovní realitě novinářek za účelem předcházení SO

SO podle respondentek narušuje vykonávání jejich práce. Když k SO dojde, nejenže to naruší jejich postupy, ale také je to může rozrušit psychicky, v důsledku čehož nemusí podat svůj nejlepší výkon. Tím mohou být znevýhodněny na pracovišti a tato zvýšená zátěž, která na ně působí, nemusí být zohledněna. I v případech, kdy vedení připustilo existenci této nerovnosti, podle výpovědí nevynakládá na narovnání podmínek dostatečné úsilí. Tím, že jsou novinářky v některých případech více oceňovány za svůj vzhled než za svou práci, si mohou své sebevědomí vybudovat právě na vzhledu. Svůj pracovní přínos, výkon a celkové schopnosti mohou kvůli tomu výrazně podceňovat. To může vést i k menšímu kariéernímu postupu, nižším platům, nižší šanci na vyšší pozici v redakci (Melin, 2008).

Novinářky také dělají kroky pro to, aby se do budoucna SO vyhnuly. Upravují tak své jednání, které se proto může od chování mužů lišit, například „si musí dávat pozor na to, co kde řekne a jak kde vystoupí“. Když cítí nějaký dvojsmysl nebo narážku, snaží se to „okamžitě tlumit, nezavdat jedinou příčinou k tomu, aby mohl si ten člověk myslet, že tam je jakákoliv možnost nějakého kamarádství nebo bližšího vztahu.“ Jiná novinářka si dává pozor, aby nenosila oblečení s výstřihem, aby její okolí nemohlo komentovat její poprsí. Snaží se také nosit černé silonky a oblečení, které zeštíhluje.

Dalším dopadem může být také vyhýbání se oblastem žurnalistiky, kde by se mohly s SO

setkat nejčastěji – nejčastěji ve sportu a politice (zpravodajství obecně). Například jedna respondentka vypovídá, že je spokojená v rubrice zaměřené na životní styl, protože tam se novinářky s SO setkávají podle ní minimálně. Vzpomíná přitom kolegyně ze zpravodajství, které musí snášet mnohem horší věci než ona. Tato data odpovídají současné realitě horizontální segregace, v rámci které se ženy koncentrují do určitých oblastech žurnalistiky (North, 2009). R2 kvůli kultuře SO v akademickém prostředí přerušila studium žurnalistiky a studuje jiný obor (zároveň přitom pracuje v žurnalistice a učí se sama). R5, která je na počátku své kariéry, přemýšlí o změně oboru a R4 žurnalistiku před pár lety úplně opustila (byť ne přímo kvůli SO). Tyto výpovědi odrážejí trend opouštění novinářiny ženami. SO může být potenciálně jedním z faktorů, které přispívají k hostilitě novinářského pracovního prostředí a které ženy odrazují od jejich setrvání v něm (Urbániková, 2020).

Adaptace na maskulinní prostředí redakce

V rozhovorech se ukázalo, že citelným dopadem kultury SO v novinářském a mediálním prostředí je určité otupění vůči jeho projevům. Novinářky popisují, že aby byly schopné vydržet v novinářské branži, musí se smířit s tím, že SO je a bude součástí jejich práce. „Abyste uspěla v tom prostředí, ledacos prostě musíte zvládnout překousnout, přenést se přes to.“ (R1)

I další novinářky nevidí v poměrech dnešní doby pro novinářky jinou možnost, než že si vypěstují „hroší kůži“. Na útoky na sociálních sítích lze reagovat jen těžko. Obrana proti nim novinářkám aktuálně přístupná není, a proto jim nezbyvá nic jiného než se vůči nim obrnit. „Musíš se to naučit vytěsnit, protože ti to do toho direktu chodit bude a nějakým způsobem se chce naučit nebýt jako masochista a prostě to nečíst.“ (R5)

Další novinářka prozradila, že aby ji to „nezraňovalo, musela si k tomu najít cestu.“ (R6) Snažila si z toho podle svých slov nic moc nedělat a neprožívat to tak citlivě. Další to také časem začala považovat za součást své práce:

„Nechci říct, že si člověk na to zvykne, když takhle veřejně vás někdo ostouzí, za to že děláte svou práci, ale vlastně to tak člověk jako začne brát jako součást práce a vybuduje si to, že k tomu není tak citlivý jako třeba ze začátku.“ (R8)

Co se týče verbálních forem SO, popisovaný postoj chápou jako profesní deformaci, jedna z respondentek jej označuje jako „odolnost vůči slovům“ (R6). Dříve ji poznámky na vzhled a na ženy urážely, ale dnes je vůči tomu takřkajíc imunní.

„Já už to vůbec neslyším. [...] To, co bych slyšela před 10 lety, už dneska v mém uchu nezní

tak katastrofálně, jako 'tohle by se nemělo' nebo 'jak to o těch ženskejch mluvíte', to už ne. [...], Začala jsem bejt stejně drsná jako oni. Byli sprostí, tak jsem taky sprostá. Může se stát, že člověk zhrubne v tý profesi. Slovně.“ (R6)

Výše uvedené „zhrubnutí“ může stát také za tím, že se řada z respondentek tohoto výzkumu prezentuje ve svých výpovědích jako člověk s drsným, nekorektním humorem. Zdůrazňují, že nejsou příliš citlivé, že se nezhroutí po každé kritice. Použily formulace jako „Já to nikdy neprožívala nějak intenzivně citlivě“ (R6) nebo „já mám ráda humor a humor na hraně, takže mi to prostě často nevadí“ (R1). Na autorku práce to působilo tak, že respondentkám záleží na tom, aby nebyly vnímané jako citlivé. To je v žurnalistice spíše nežádoucí, stále existuje jakýsi étos agresivního, bezskrupulózního a necitlivého novináře (Melin, 2008). Citlivost a emotivita jsou v novinářské práci považované za nevýhodu, viz výpověď novinářky o situaci, kdy se její kolegové vysmívali jiné kolegyni, že špatně snáší negativní jevy a násilí ve světě. K podobnému výsledku došla i Vochocová (2017) při zkoumání strategií influencerek pro prezentaci politických myšlenek v online prostředí. Osvojení maskulinních vlastností byl jeden z přístupů, které si zvolily.

Můžeme spekulovat o tom, do jaké míry výše popsaný charakterový rys byl novinářkám vlastní před vstupem do mediální branže a do jaké míry je práce v médiích formovala k tomuto přístupu. Skutečnost, že tento svůj rys takto zdůrazňovaly, nabádá v kontextu vyprávění o SO k dalšímu zamyšlení. Působí to na autorku výzkumu tak, jako by se respondentky snažily validovat a zesílit váhu svých zkušeností s SO. Jasně vymezují hranice mezi SO jako nepříjemným zážitkem a (nekorektním) humorem, který sám o sobě negativní pocity nepřináší.

Snahy o zlepšení situace s SO v české společnosti

Zkušenost s SO může mít i jasně pozitivní dopady. Dle výpovědí novinářky cítí empatii k jiným ženám a kolegyním, které toto chování musí prožívat. Chápu je a respektují také to, že každý má hranici vnímání SO jinde. Vnímají, že jiné ženy nemusí být tak asertivní jako ony, a vnímají, že nebezpečí výskytu a dopadu SO je vlivem toho pro ně o to větší. „Já věřím tomu, když je žena citlivější nebo si to víc bere nebo se cítí jako ohroženější, tak dovedu si představit, že jí to zasáhne do té práce.“ (R6)

Výše uvedený smysl pro empatii s kolegyněmi, které snáší SO hůře, může být motivací k

aktivnímu boji SO u některých respondentek výzkumu. Jisté respondentky se například aktivně zasazují o to, aby stereotypy o ženách vyvrátily a poukazovaly na to, že SO je problém.

„Pořád dělám svůj kus práce v tom, že jsem do toho prostředí přišla a že jsem byla ochotná v něm vydržet. Mám spoustu kolegyň nebo kamarádek, které prostě nechtěly v tom zůstat a šly pryč. Ale já jsem vydržela a tohle považuju vlastně za svoji práci a svůj díl do té skládačky. [...] Mým úkolem je být toho pořád součástí, a když mi někdo zavolá, že o tom chce mluvit, tak i když mi to je hrozně nepříjemný, tak mu ten rozhovor dám a tím to posunu.“ (R1)

Snaží se, aby se společenská mentalita podporující SO změnila a abychom jako společnost považovali SO za problematické. Podle ní to ale „musíme dělat chytře“ (R1) tak, aby to „společnost vzala jako svoje téma“. V redakci se R1 stala jakousi neoficiální ombudsmankou pro tyto případy. Pořádá snídaně pouze pro ženy, kde se snaží nastolit atmosféru důvěry.

„Pronajaly jsme si vlastně malou místnost, zasedačku, vzaly jsme si tam kafe a čaj a snídani a prostě posnídaly jsme všechny spolu. Pořádně jsme se seznámily, kdo co dělá, kdo by co potřeboval, kdo jestli má někdo nějaký problém, a vlastně za zavřenými dveřmi jsme tam řešili nějaké věci, které nás trápí. Myslím si, že je to dobrý, že to prostě stmeluje ten kolektiv a že potom, když vás bude trápit něco velkého, tak prostě budete mít k těm lidem takovou důvěru, že se budete chtít svěřit.“ (R1)

Nadto se snaží být také oporou a mentorkou pro mladé novinářky, neboť ty ještě nemají tu mocenskou pozici, která by je lépe ochránila, a proto jsou oproti služebně starším kolegyním spíše potenciálním terčem pro SO, ale i další druhy útoků.

Některé respondentky, zejména ty mladší a méně zkušené, tímto způsobem naopak bojovat nechtějí. Jedna z nich poznamenává, že není dost aktivisticky založená, aby proti SO nějak veřejně bojovala. Snaží se podle svých slov alespoň podporovat kolegyně, kterým se SO děje. V případě novinářky, která se setkala s SO ze strany sportovce na sportovní akci v zahraničí, jí bylo organizátory nabídnuta možnost dalších kroků v řešení této záležitosti. Ona tuto nabídku ale odmítla – podle její výpovědi neměla zájem se zviditelňovat ve spojitosti s tímto tématem. Nechtěla být podle svých slov známá jako „ta [Barbora] z České republiky, kterou někdo plácnul po zadku“. Svůj přístup od té doby nezměnila, naopak, zpětně prý lituje, že to takto „rozmázla“ a že i tak jí byla nepříjemná pozornost, která se na ni ve spojitosti s tímto tématem upínala. Ona podle své výpovědi chtěla pouze dělat svou práci, která ji bavila.

Spíše než na potřebu individuálního aktivismu respondentky poukazují na to, že by problémy spojené s SO mělo řešit vedení, ne samotní zaměstnanci. „Myslím, že to jsou spíš ty lidi v těch vyšších funkcích, majitelé médií nebo prostě šéfové zpravodajství, kteří by tohle měli řešit spíš.“ (R5)

Problematické přitom je, že v některých případech se SO dopouští právě lidé ve vedení. Ti tak SO na pracovišti normalizují a nechávají mu volný průběh.

„Ve chvíli, kdy se takhle chovali nadřízený nebo máš nějakou hierarchii, tak vlastně v té chvíli, kdy se takhle začne chovat ten jeden, ten, kdo stojí nejvyšš, pak to jde jak domino. Často se může stát, neříkám, že to pravidlo, ale může se stát, že je to prostě běžná praxe, běžná míra, takže to není problém. A pokud se tak vedení nechová, tak už je to samozřejmě jiný.“ (R6)

Tabulka 6

Tematická tabulka k VO „Jaké má SO dopady na pracovní i osobní život novinářky?“

Vyhýbání se problematickým tématům	Změna chování novinářky
Změna oblékání za účelem zakrytí dekoltu	
Změna oblékání za účelem zeštíhlení	
Kladení důrazu na vlastní atraktivitu a upravený vzhled	
Neaktivita na sociálních sítích	
Přizpůsobení se kultuře SO v novinářském prostředí	
Obezřetnost v okolí redakce ve večerních hodinách	
Obezřetnost při vyjadřování na veřejnosti	

Hlídaní si profesní hranice		
Vyloučení možnosti bližšího vztahu předem		
Přerušování studia žurnalistiky	Ztížené podmínky pro ženy v žurnalistice	
Opuštění novinářské branže z důvodu hostility prostředí		
Vědomá snaha o změnu vnímání žen v žurnalistice		
Negativní mínění o pracovním prostředí žurnalistiky		
Více překážek pro ženy v novinářské branži		
SO jako důvod pro nízký počet žen v žurnalistice		
Snahy o zlepšení situace s SO v české společnosti		Přístup k prevenci SO v novinářském prostředí
Méně aktivistický přístup k problematice SO		

3 Závěrečná diskuze

Tato diplomová práce si dala za cíl zmapovat vnímání SO ze strany novinářek. Vědomě a cíleně byly osloveny pouze ženy a záměr práce také je představit ženský prožitek jako takový. V rámci exploratorního výzkumu byly identifikována klíčová témata a koncepty – ty mohou sloužit k dalšímu zkoumání tohoto jevu nejen na poli žurnalistiky a médií, ale také v rámci jiných oborů, které sdílí podobná specifika daného prostředí.

Autorka výzkumu provedla tematickou analýzu rozhovorů s novinářkami, které se s SO

setkaly a setkávají. Je na místě upozornit, že vzhledem k povaze kvalitativního výzkumu nelze uvedené výsledky a závěry zobecnit do takové míry, jako je to možné u výzkumu kvantitativního. Jedná se v tomto případě především o adresování motivů a témat, která mohou naznačovat jisté širší souvislosti. Nicméně analyzovaná data odrážejí především zkušenosti a prožitky daného konkrétního vzorku.

3.1 Diverzita vnímání SO

K samotnému konceptu SO můžeme říct, že se respondentky ve velké míře shodly na tom, že podat jednoduchou definici SO je obtížné. Za prvé má každá respondentka hranice postavené jinak a co jedna za SO ještě nepovažuje, jiná již ano. Samotné SO pak vnímají z velké části prismatem vlastních zkušeností. Zároveň vzhledem ke svým zkušenostem respektují různorodost hranic a citlivosti ve vnímání chování jako SO.

V tomto ohledu dochází k nepochopení ze strany okolí, často novinářů, kteří tento dodatečný tlak nezažívají a nemají představu, jaké psychické úkornosti navíc to novinářkám přináší. Podle respondentek tak dochází k diskrepanci vnímání SO mezi ženami a muži, kdy to ženské je ovlivněno vlastními zkušenostmi a také zážitky jejich kolegyně nebo blízkých, které se navzájem svěřují. Podle výpovědí mají muži (v některých případech i ženy) tendenci jejich zážitky zlehčovat, nevnímají to jako věc hodnou pozornosti a někdy si ani nejsou vědomi, že tyto zážitky mají a že se s nimi denně setkávají. Pokud jsou sami původci, tak nemusí rozpoznat, že je jejich chování nějakým způsobem závadné. Případně pokud si toho vědomi jsou, tak je za takové chování zpravidla nečekají žádné konsekvence. Zajímavé srovnání nám nabízí případ ze zahraničí, kdy vedení sportovní akce reagovalo na případ SO okamžitě, označila jej za nevhodné chování a byla připravena pro jeho původce vyvodit odpovídající konsekvence. Takto rázně se vůči SO žádné vedení podle výpovědí respondentek nevyhranilo. Na základě tohoto případu jistě nemůžeme vyvozovat obecné závěry, nicméně je to jistě zajímavý detail, který by jistě zasloužil být podroben větší pozornosti v dalších výzkumech.

Zároveň v posouzení situace jako SO hraje roli řada faktorů. Jedním z nich vztah s druhým člověkem. Danou situaci a chování respondentky interpretovaly rozdílně, pokud byly s tím druhým v bližším, přátelském vztahu. Vnímání situace jako SO závisí na kontextu a souhře více faktorů, které lze těžko zachytit v jedné zobecňující definici, která by pokryla všechny druhy projevů SO a jejich nuance. Respondentky také z velké části jako SO rovnou zařadila i genderové obtěžování. Je možné polemizovat o tom, zda není právní definice SO příliš

úzká a zda by v ní genderový aspekt SO neměl být zohledněn.

3.2 Specifika SO v žurnalistice

Jak víme z dostupných studií (Křížková, 2005), problematika SO není vázána pouze na mediální sektor a obor žurnalistiky. Zároveň z dat vyplývají jistá specifika žurnalistiky, která částečně definují přesnou podobu SO v tomto sektoru.

Vzhledem k popsaným projevům lze vyvozovat, že SO je v nějaké formě v redakcích a novinářském prostředí stále přítomný. Můžeme do jisté míry polemizovat o tom, jak aktuální jsou setkání s SO zkušenějších novinářek, které popisovaly i starší zážitky a samy přiznávají, že se společenský přístup k SO zlepšuje a na základě proběhlých kauz si muži nedovolí to, co dříve. Nicméně nemůžeme říct, že by SO byl marginální problém, který se většiny novinářek netýká.

3.2.1 Novinářská maskulinní kultura

Novinářské prostředí považujeme za typický příklad (historicky) maskulinního prostředí, jak jsme jej popsali v teoretické části práce. Novinářská práce jako taková velice psychicky náročná. V současné době imperativu neustálé aktuálnosti, rychlosti získávání i dostávání informací a multimediality zpravodajství je na novináře a novinářky vytvářen tlak být stále k dispozici a online, pracovat přesčasy, o víkendu a pod časovým tlakem. S tím jsou spojené i narativy, že novináři musí být agresivní, draví, obrnění hroší kůží (Melin, 2008). Ty jsou dodnes opakovány studentům prvních ročníků žurnalistiky a podporují koncepci novinařiny, která je silně spjatá se stereotypně maskulinními vlastnostmi.

Stereotypně feminní vlastnosti jsou v tomto prostředí terčem posměchu, například citlivost na násilí a jiné nepříjemné zprávy. Od každého novináře a každé novinářky se dle výpovědí očekává jistá míra psychické odolnosti a pokud tento tlak někdo nezvládá, může být považován za slabého a nevhodného pro tuto práci. Pokud dojde na téma SO, nezáměrně o řešení této problematiku rámuje tím, že to ženy musí zvládnout (je to pro ně „zkouška ohněm“). Stereotypní, spíše zidealizovaná představa tvrdého, znečitlivělého novináře je v tomto narativu používána jako ospravedlnění jejich liknavosti řešení nebo zabývání se problematikou.

Na ženy-novinářky je v tomto ohledu vyvíjen dvojitý tlak. Zároveň jsou vystaveni stejnému tlaku a kritice jako jejich mužští kolegové. Dále ale musejí snášet SO ze strany nadřízených, kolegů, stejně jako urážky a nadávky související s jejich pohlaví ze strany diváků a čtenářů.

Jak samy respondentky poznamenávají, nejde o izolované případy, které jim ztěžují jejich práci a psychicky je zatěžují, ale o dlouhodobé intenzivní vystavování se SO.

Novinářky toto samy vnímají a pokud chtěly v takovém prostředí setrvat, musely „zhrubnout“ nebo „znetcitlivět na slova“, jak některé z nich, především ty zkušenější, popisují. V rozhovorech také zdůrazňují, že mají rády nekorektní humor a neberou si každou poznámku osobně. Může to být známka sekundární genderové socializace, jak ji popisuje studie Gallego et al. (2004), kterou ženy po příchodu do novinářského prostředí musí podstoupit. Požadavek na tolerování SO novinářkami může být v tomto případě jednou ze součástí tohoto procesu. Neboť se SO mužů netýká do takové míry jako žen-novinářek a není to součástí jejich reality, je kladen na novinářky tlak, projevy SO vytěsňovaly.

Nicméně to, že o sobě respondentky prohlašují, že jsou méně citlivé, neznamená, že SO nepovažují za problematické a nechtějí ho řešit. Dle výpovědí mají respondentky zájem na zlepšení situace okolo SO v žurnalistice, ale nejen tam – jinak by nejspíš nesouhlasily s účastí v tomto výzkumu. Z toho můžeme usuzovat, že v nich negativní pocity spojené s SO přetrvávají. Jiné novinářky si uvědomují ztížené podmínky a dobrovolně zůstávají v produkci „soft news“, kde jim setkání s SO hrozí méně (North, 2014), nebo z prostředí žurnalistiky částečně či úplně odcházejí, což je jednou z častých reakcí na systematické projevy SO (Křížková, 2005).

3.2.2 Role mocenských asymetrií

Klíčový aspekt, který novinářky v mnoha podobách popisovaly, je role mocenské asymetrie, kterou hraje v dynamice jejich vztahu a dynamice samotného SO. Pozice mladé, začínající novinářky je v tomto ohledu velmi zranitelná, neboť je hierarchicky níže postavená, nemá prostředky, aby se mohla efektivně bránit, a její nadřízení mohou rozhodovat o jejich budoucím kariérním úspěchu. V mnoha případech jsou původci SO právě nadřízení – muži, což také odpovídá aktuálním statistikám (EIGE, 2013). Oběti podle svých výpovědí cítí zdrženlivost nebo blok v danou chvíli asertivně reagovat, zejména pokud se jedná právě o mladou novinářku na počátcích její kariéry. Může jim bránit strach z negativních konsekvencí v práci, případně potenciální negativní ohlasy v českém mediálním sektoru obecně. Zároveň mohou asertivní okamžité reakci bránit psychologické jevy jako zamrznutí (Kozłowska et al., 2015). Nejsou obeznámeny s tím, na koho se v takových případech obrátit (a nutno podotknout, že v mnoha případech není na koho se obrátit).

Vedení podle respondentek také určuje, jak se k SO v redakci, ze strany respondentů i diváků kolektivně přistupuje. Pokud některé redakce neuznávají SO jako závažné téma nebo se mu vysmívají, posiluje to dále narativ, že je SO přirozenou součástí novinářské práce. Normalizací a neadresování problematiky SO ze strany vedení dává řadovým novinářům na vědomí, že se takto chovat mohou a že je za to nečekají žádné negativní konsekvence. Extrémnější jsou v tomto ohledu oblasti, kterým se tradičně věnovali spíše muži a ženy jsou tak v menšině, jako sport nebo investigativa (případně politika).

Z výpovědí respondentek také vyplývá, že z velké části vnímají SO jako akt ponížení, projevení moci nad druhým člověkem. Můžeme polemizovat o propojení s myšlenkou Uhde (2006), která mluví v souvislosti s SO jako o způsobu udržení symbolické moci. Mohli bychom tak považovat SO za společensky akceptovatelný způsob urážek a ponížení zaměřené na osoby jednoho genderu. Respondentky přitom upozorňují na to, že dokud nezmění přístup k SO vedení, způsobit zásadní změnu je z pozice řadové novinářky (zejména méně zkušené) náročný úkon.

3.2.3 Veřejná povaha novinářské práce

Jedna ze specifických vlastností žurnalistiky je veřejná povaha produkovaných obsahů. Znamená to tedy, že články, reportáže a jiné výstupy jsou veřejné a dostupné komukoliv z diváků nebo čtenářů ke zhodnocení. K tomu jsou často dostupné i osobní kontakty na dané novinářky, tudíž je může kdokoli kontaktovat. V některých případech jsou tlačeny svými redakcemi do větší aktivity na sociálních sítích, což je dělá ještě snadněji dohledatelnými a dostupnými. Jsou tak snadnými terči zejména SO v online prostoru, kde téměř každá z respondentek zažila genderové nenávistné útoky.

Stejně jak uvádí ve svém výzkumu Chen et al. (2018), nejvíce nenávistných reakcí a zpráv jsou adresovány novinářkám v audiovizuální žurnalistice. Jejich femininita je v tomto případě ihned zřetelná a jejich vzhled je vystaven mnoha divákům televizních pořadů i uživatelům na sociálních sítích. Problematické v tomto odvětví je důraz, který je na vzhled kladen samotnou novinářskou kulturou. Respondentky popisují, že na kameře musí vypadat co nejlépe, mají tým maskérů, kteří je dokáží proměnit v nepoznání. Jedna z respondentek dodala, že by si je člověk spletl s transvestitou, pokud by je potkal na ulici.

Dochází tedy až k fetišizaci dokonalého, nicméně vyfabrikovaného vzhledu. V důsledku toho může přehnaný důraz na vzhled zastínit pracovní kvality a kompetence samotné

novinářky. Místo toho se jak diváci, tak ostatní novináři uchylují k objektivizaci těchto novinářek na základě krásy (Morris & Goldenberg, 2015). Jak bylo již zmíněno v teoretické části, prvek objektivizace může mít reálné dopady na sebevědomí (Tiggeman & Lynch, 2001) a pracovní výkony (Gervais et al., 2011) objektivizovaných žen. Tyto novinářky mohou být z pohledu objektivizace vnímány jako krásné předměty, které jsou vystavovány na odív velkého množství lidí a které mohou působit pouze jako prostředek k předání důležitých zpráv. V takovém případě je na novinářkách atraktivní vzhled to nejdůležitější a jsou za něj chváleny. Jak ale respondentky uvádějí, vzhled je pro ně pouhý požadavek pro vystupování na kameře. Důležité jsou pro ně jejich pracovní výkony a za ty chtějí být ohodnoceny.

3.3 SO jako faktor vlivu na práci novinářek?

V rámci analýzy dat jsme se důvěrně seznámili s každodenní realitou SO, kterému novinářky musí čelit jak v redakci, tak i mimo ni. V souvislosti s různými typy projevů, se kterými se setkávají, mohou mít tyto zkušenosti řadu dopadů na jejich práci.

Na jednu stranu jsou to dopady na jejich prožívání každodenní pracovní reality. Respondentky uváděly celou řadu pocitů, které setkání s SO může doprovázet. Strach z negativních konsekvencí nebo z míry, kam agresor může zajít. Nejistota, pocity ponížení, zhnusení a vztek. Problematické je, že toto neprožívají jednou za čas, ale setkávají se s tím dlouhodobě. Zároveň je SO považováno za součást jejich práce – „křest ohněm“. Tento dlouhodobý psychický tlak však může ztěžovat vykonávání některých novinářských praktik (viz Chen et al., 2018) a omezovat přístup novinářkám do určitých oblastí žurnalistiky a mediálního sektoru (Uhde, 2006). Zároveň jak již bylo zmiňováno výše, objektivizace novinářek a opakované kladení důrazu na jejich vzhled může mít reálný negativní vliv na jejich pracovní výkony (Gervais et al., 2011).

Novinářky mohou podnikat kroky, aby SO předcházely. Data zahrnují opatření jako omezování se ve výběru témat, působení v určitém odvětví žurnalistiky, ukončení a změnu studia nebo omezené fungování na sociálních sítích a vyhýbání se veřejným diskuzím. To vše do jisté míry omezuje novinářky v jejich práci. Přitom jsou k dispozici nástroje, jak zabránit SO přinejmenším na pracovišti – vzdělávání o problematice, tréninky, jasná pravidla chování na pracovišti, které budou SO adresovat (Buchanan et al., 2014). Je třeba také neopomenout skutečnost, že dle výpovědí se některé novinářky v tomto ohledu až aktivisticky angažují. Někdy využívají svou pozici k podpoře dalších novinářek a k šíření povědomí o SO. V jiných

případech novinářky na začínajících pozicích míří do novinářiny, aby se zasazovaly o ohleduplnější přístup týkající se SO.

Jak bylo předesláno v úvodu, cílem této práce je především poskytnout osobitý vhled do problematiky SO a nastítnit, jaký má SO vliv a dopady na prožívání a práci jednotlivých novinářek. SO a útoky, se kterými se setkávají při kontaktu s respondenty a v online prostředí, zároveň odrážejí přístup české společnosti k tomuto tématu. Proto je nasnadě sdílet zážitky a prožitky (i z jiných oborů) a vybudovat si jistou míru citlivosti k projevům SO. Šíření osvěty o důležitosti řešit i „méně vážné“ genderové projevy SO a míra negativních vjemů spojené s SO s lze považovat v tomto případě za smysluplné.

3.4 Limity a návrhy k dalšímu výzkumu

Síla kvalitativního výzkumu leží především v bohatosti a detailnosti sesbíraných dat. I přes legitimitu výpovědí respondentek nelze tyto výsledky zobecňovat. Počet respondentek není reprezentativní vzorek, na jehož příkladu bychom mohli SO objektivně reflektovat. Přes pokusy o diverzitu vzorku jsou respondentky z velkých měst (Praha, Brno atd.). Také skutečnost, že respondentky reagovaly na nabídku účasti ve výzkumu, je do jisté míry důležitým faktorem. Respondentky zpravidla již definovaly své zážitky jako SO a reflektují je tímto prizmatem. Také je třeba brát v potaz paradigmaty autorky výzkumu, ze kterých vychází a které se promítly do výzkumných otázek, scénáře i průběhu samotného rozhovoru.

Výsledky výzkumu mohou sloužit jako odrazový můstek pro další výzkumníky a výzkumnice, kteří se budou chtít věnovat dalším aspektům sexuálního obtěžování nejen v žurnalistice, ale i v jiných oborech. Za klíčové považuje autorka výzkumu provádění aktualizovaných statistik o SO v různých oblastech naší společnosti. Průzkum strategie a prevence, jak SO na pracovišti předcházet, by mohlo rozšířit portfolio zapojených pracovišť. Dále by jistě bylo přínosné prozkoumat i mužský pohled na SO, srovnat oba pohledy na problematiku a identifikovat postoje, která jsou jádrem nedorozumění, která mohou v komunikaci vznikat. Obzvláště zajímavý by pak byl výzkum SO mužů.

Použitá literatura

Amnesty International. (2018). *Problematika násilí na ženách optikou české populace [Závěrečná zpráva z výzkumu]*. <https://www.rovnesance.cz/prilohy/istanbul/pruzkum-znasilneni-podrobne.pdf>

Antunovic, D. (2019). "We wouldn't say it to their faces": online harassment, women sports journalists, and feminism. *Feminist Media Studies*, 15(1), 428–442. <https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1446454>

Artwick, C. G. (2013). News Sourcing and Gender on Twitter. *Journalism*, 15(8), 1111–1127. <https://doi.org/10.1177/1464884913505030>

de Beauvoir, S. (1966). *Druhé pohlaví*. Orbis.

Beňo, P. (2015). *Šarmantní násilníci: antimobbingová příručka*. Portál.

Bender, J. R., Drager, M. W., Davenport, L.D., & Fedler, F. (2009). *Reporting for the Media*. Oxford University Press

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. Routledge.

Burton, G., & Jiráček, J. (2001). *Úvod do studia médií*. Barrister & Principal.

Byerly, C. M., & Ross, K. (2006). *Women and Media: A Critical Introduction*. Wiley-Blackwell.

Byerly, C. M. (2011a). Behind the Scenes of Women's Broadcast Ownership. *Howard Journal of Communications*, 22(1), 24–42. <https://doi.org/10.1080/10646175.2011.546740>

Byerly, C. M. (2011b). *Global Report on the Status of Women in the News Media*. International Women's Media Foundation. <http://iwmf.org/pdfs/IWMF-Global-Report.pdf>

Byerly, C. M. (2013). Factors Affecting the Status of Women Journalists: A Structural Analysis. In C. M. Byerly (Ed.), *The Palgrave International Handbook of Women and Journalism* (s. 12–23), Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137273246_2

Buchanan, N. T., Settles, I. H., Hall, A. T., & O'Connor, R. C. (2014). A Review of Organizational Strategies for Reducing Sexual Harassment: Insights from the U. S. Military. *Journal of Social Issues*, 70(4), 687–702. <https://doi.org/10.1111/josi.12086>

Calogero, R. M. (2013). Objects Don't Object: Evidence That Self-Objectification Disrupts Women's Social Activism. *Psychological Science*, 24(3), 312–318. <https://doi.org/10.1177/0956797612452574>

Central European Labour Studies Institute, Wage Indicator Foundation. (2012). *Gender Pay Gap in Journalism: Wage Indicator Global Report*. <https://loonwijzer.nl/documents/120307-IFJ-WageIndicator-PayGap-Journos-2009-2011.pdf>

Cleveland, J. N., & Mcnamara, K. (1996). Understanding Sexual Harassment: Contributions from Research on Domestic Violence and Organizational Change. In M. S. Stockdale (Ed.), *Women and work: A Research and Policy Series, Vol. 5. Sexual harassment in the workplace: Perspectives, frontiers, and response strategies*. (s. 217–240). SAGE Publications, Inc. <http://dx.doi.org/10.4135/9781483327280>

Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Sage Publications, Inc.

Cronbach, L. J. (1975). Beyond the two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist*, 30(2), 116–127. <https://doi.org/10.1037/h0076829>

Čechová, T. (2018). *Ženy – novinářky: Genderové stereotypy v audiovizuálních médiích*. [Bakalářská práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/99408>

Dansky, B. S., & Kilpatrick, D. G. (1997). Effects of sexual harassment. In W. O'Donohue (Ed.), *Sexual harassment: Theory, research, and treatment* (s. 152–174). Allyn & Bacon.

Djerf-Pierre, M. (2007). The Gender of Journalism The Structure and Logic of the Field in the Twentieth Century. *Nordicom Review*, 28(?), 81–104. https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/248_248_djerf-pierre1.pdf

EIGE. (2013). *Advancing Gender Equality in Decision-Making in Media Organisations: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media*. Publications Office of the European Union, 2013. <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/advancing-gender-equality-decision-making-media-organisations-report>

European Commission. (2018). *The gender pay gap in the European Union*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights_equalpayday-eu-factsheets-2018_en.pdf

European Union Agency For Fundamental Right. (2015). *Violence against women: an EU-wide survey*. Publications Office of the European Union. Retrieved from: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Eurostat. (2020). *Život žen a mužů v Evropě – statistický obraz*. Retrieved from: https://www.czso.cz/staticke/cz/app_estat/zeny_muzi_2020/CZ_CS_womenmen_core_1_2_020_v1.1/images/pdf/WomenMenEurope-DigitalPublication-2020_cs.pdf?lang=cs

Faludi, S. (1991). *Backlash: The undeclared war against American women*. NY: Crown.

Feltes, T., List K., Schneider, R., & Höfker, S. (2012). *Gender-based violence, stalking and fear of crime*. Ruhr-Universität Bochum.

Fifková, K. (2012). *Sexuální obtěžování středoškolských a vysokoškolských studujících ze strany vyučujících – porovnání*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/42638>

Fine, M. (2002). *Disruptive Voices: The Possibilities for Feminist Research*. University of Michigan Press.

Fitzgerald, L. F., Shullman, S. L., Bailey, N., Richards, M., Swecker, J., Gold, Y., Ormerod, M., & Weitzman, L. (1988). The incidence and dimensions of sexual harassment in academia and the workplace. *Journal of Vocational Behavior*, 32(2), 152–175. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(88\)90012-7](https://doi.org/10.1016/0001-8791(88)90012-7)

Fletcher, R., Newman, N., , Levy, D. A. L., & Nielsen, R. K. (2016). *Digital News Report*. Reuters Institute. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Digital%2520News%2520Report%25202016.pdf>

Fox, J., & Moreland, J. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Computers in Human Behavior*, (?)45, 168–176. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.083>

Gervais, S. J., Vescio, T. K., & Allen, J. (2011). When What You See Is What You Get: The Consequences of the Objectifying Gaze for Women and Men. *Psychology of Women Quarterly*, 35(1), 5–17. <https://doi.org/10.1177/0361684310386121>

Gallego, J., Altes, E., Canton, M. J., Melus, M. E., & Soriano, J. (2004). Gender Stereotyping in the Production of News. In Marjan De Bruin & Karen Ross (Eds.), *Gender and Newsroom Cultures: Identities at work* (s. 119–142). Hampton Press.

Graham, T., Jackson, D., & Wright, S. (2019). When Journalists Go “Below the Line”: Comment Spaces at The Guardian (2006–2017). *Journalism Studies*, 20(1), 107–126. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1632733>

Giddens, A. (1999). *Sociologie*. Argo.

Griffiths, J., Harris, J., & MOSDELL, N. (2016). Gender, Risk and Journalism. *Journalism Practice*, 15(1), 902–916. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1166449>

Gutek, B. A., Cohen, A. G., & Konrad, A. M. (1990). Predicting social-sexual behavior at work: A contact hypothesis. *Academy of Management Journal*, 33(3), 560–577. <https://doi.org/10.2307/256581>

Hedija, V. (2017) Sector-specific gender pay gap: evidence from the European Union Countries. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 30(1), 1804–1819. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2017.1392886>

- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Portál.
- Henry, N., & Powell, A. (2015). Embodied harms: Gender, shame and technology-facilitated sexual violence in cyberspace. *Violence Against Women*, 21(6), 758–779. <https://doi.org/10.1177/1077801215576581>
- Chambers, D., Steiner, L., & Fleming, C. (2004) *Women and Journalism*. Routledge.
- Chen, G. M., & Pain, P. (2017). Normalizing Online Comments. *Journalism Practice*, 11(7), 876–892. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1205954>
- Chen, V., & Pain, P. (2018). This Reporter is so Ugly, How can She Appear on TV?. *Journalism Practice*, 19(1), 140–158. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1423236>
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2018). „You really have to have a thick skin“: A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism*, 21(7), 877–895. <https://doi.org/10.1177/1464884918768500>
- Chromý, J. (2014). *Násilí na pracovišti: charakteristika, rizikové faktory, specifické formy a právní souvislosti*. Wolters Kluwer.
- Jane, Emma A. (2020). “Online abuse and harassment”. In Karen Ross (Ed.), *The Encyclopedia of Gender, Media and Communication*, (s. 1–16). Wiley-Blackwell. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781119429128.iegmc080>
- Johansen, L. (1972). Simple and general nonsubstitution theorems for input-output models. *Journal of Economic Theory*, 5(3), 383–394. [https://doi.org/10.1016/0022-0531\(72\)90048-8](https://doi.org/10.1016/0022-0531(72)90048-8)
- Juračková, E. (2009). *Sexuální obtěžování na vysokých školách: perspektiva studujících*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/25951>
- KEA European affairs. (2006). *Studie o ekonomice kultury v Evropě*.
- Kozłowska, K., Walker, P., McLean, L., & Carrive, P. (2015). Fear and the Defense Cascade Clinical Implications and Management. *Harvard Review of Psychiatry*, 23(4), 263–287. <https://doi.org/10.1097/HRP.0000000000000065>
- Křížková, A. (2005). Výskyt a formy sexuálního obtěžování v současných podmínkách pracovního trhu. In Křížková, A. (ed.), *Obtěžování žen a mužů a sexuální obtěžování v českém systému pracovních vztahů. Rozsah, formy, aktéři, řešení* (s. 21–36). MPSV ČR. <http://www.rovnoprapnost.cz/images/redaktor/3e266-obtezovani.pdf>
- Křížková, A., Maříková, H., & Uhde, Z. (Eds.). (2006). *Sexualizovaná realita pracovních vztahů. Analýza sexuálního obtěžování v České republice*. Sociologický ústav AV ČR. https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/sexualizovana_realita_pracovnich_vzta_hu_web.pdf

Křížková, A., & Sloboda, Z. (2009). *Genderová segregace českého trhu práce: Kvantitativní a kvalitativní obraz*. Sociologický ústav Akademie věd ČR.

Kudláčková, L. (2012). *Analýza novinářské práce se zdroji v závislosti na pohlaví novináře/novinářky*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/40509>

Lapadat, J. C., & Lindsay, A. C. (1999). Transcription in Research and Practice: From Standardization of Technique to Interpretive Positionings. *Qualitative Inquiry*, 5(1), 64-86. <https://doi.org/10.1177/107780049900500104>

Lenhart, S. A. (2004). *Clinical aspects of sexual harassment and gender discrimination*. Brunner-Routledge.

Leymann, H., & Zapf, D. (1996). *Mobbing and victimization at work*. Psychology Pr.

McAdams, K. C., & Beasley, M. H. (1994). Sexual harassment of Washington women journalists. *Newspaper Research Journal*, 15(1), 127-139. doi: <https://doi.org/10.1177/073953299401500113>

MEAA A IFJ (Media, Entertainment and Arts Alliance & International Federation of Journalists). (1996). *Women in the media in Asia: participation and portrayal*. Media, Entertainment and Arts Alliance.

Melin, M. (2008). *Gendered journalism cultures : strategies and tactics in the fields of journalism in Britain and Sweden*. JMG, Department of Journalism and Mass Communication, University of Göteborg. <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/12450/Inlaga%20final?sequence=2>

Morris, K. L., & Goldenberg, J. L. (2015). Women, objects, and animals: Differentiating between sex- and beauty-based objectification. *Revue Internationale de Psychologie Sociale*, 28(1), 15-38. <https://doi.org/10.1177/0146167218765739>

North, L. (2009). 'Blokey' Newsroom Culture. *Media International Australia*, 132(1), 5-15. <https://doi.org/10.1177/1329878X0913200103>

North, L. (2014). The Gender of "Soft" and "Hard" News. *Journalism Studies*, 17(3), 368-369. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.987551>

North, L. (2016). Damaging and daunting: female journalists' experiences of sexual harassment in the newsroom. *Feminist Media Studies*, 16(3), 495-510. <https://doi.org/10.1080/14680777.2015.1105275>

Oakley, A. (1991). *Sex, Gender and Society*. Routledge.

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage.

Posetti, J., Aboulez, N., Bontcheva, K., Harrison, J., & Waisbord, S. (2020). *Online violence Against Women Journalists: A Global Snapshot of Incidence and Impacts*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Reifová, I. (2004). *Slovník mediální komunikace*. Portál.

Ridgeway, C. L., & Smith-Lovin, L. (1999). The gender system and interaction. *Annual Review of Sociology*, 25, 191–216. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.25.1.191>

Shotland, L. R., & Craig, J. M. (1988). Can men and women differentiate between friendly and sexually interested behavior? *Social Psychology Quarterly*, 51(1), 66-73. <https://doi.org/10.2307/2786985>

Slavíková, L. (2010). *Sexuální obtěžování v českém vysokoškolském prostředí z pohledu studentek – kvalitativní sonda*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/25949>

Stoller, R. J. (1994). *Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity*. Routledge.

Šaldová, K., Tupá, B., & Vohlídalová, M., (2009). *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí. Výzkumná zpráva*. Sociologický ústav AV ČR.

Špondrová, P. (2020). Čí je právo? Tři vlny feminismu a tři dimenze feministické kritiky práva. In K. Šimáčková, B. Havelková, & P. Špondrová (Eds.), *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální? (?)*. Wolters Kluwer ČR.

Štanclová, K. (2015). *Sexuální obtěžování na českých vysokých školách z pohledu studujících*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/71121>

Szymanski, D. M., Moffitt, L. B., & Carr, E. R. (2011). Sexual Objectification of Women: Advances to Theory and Research. *The Counseling Psychologist*, 39(1), 6–38. doi: 10.1177/0011000010378402

Tiggemann, M., & Lynch, J. E. (2001). Body image across the life span in adult women: The role of self-objectification. *Developmental Psychology*, 37(2), 243–253. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.37.2.243>

Uhde, Z., & Dudová, R. (2005). Sexuální obtěžování v organizacích z pohledu zaměstnanců/kyň a vedení. In: Křížková, A. (ed.), *Obtěžování žen a mužů a sexuální obtěžování v českém systému pracovních vztahů. Rozsah, formy, aktéři, řešení* (s. 37–65). MPSV ČR. <http://www.rovnopravnost.cz/images/redaktor/3e266-obtezovani.pdf>

Uhde, Z. (2006). Kořeny genderové nespravedlnosti: kritický přístup. In: Křížková, A., Maříková, H., & Uhde, Z. (Eds.), *Sexualizovaná realita pracovních vztahů. Analýza sexuálního obtěžování v České republice* (s. 13–23). Sociologický ústav AV ČR. https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/sexualizovana_realita_pracovnich_vzta_hu_web.pdf

Urbániková, M. (2015). *Čeští studenti žurnalistiky v medzinárodnej perspektíve: hodnoty a postoje nastupujúcej žurnalistickej generácie*. [Dizertační práce, Masarykova univerzita]. Archiv závěrečných prací MUNI. <https://is.muni.cz/th/qt67r/>

Urbániková, M., & Volek, J. (2017). Čeští novináři v komparativní perspektivě: hybridní, virtuální a mizející žurnalisté v post-transformační fázi. *Academia*.

Urbániková, M. (2020). Řekni, kde ty ženy jsou: Kam se ztrácejí české novinářky a proč by nás to mělo zajímat? In K. Šimáčková, B. Havelková, & P. Špondrová (eds.), *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* (?). Wolters Kluwer ČR.

Vajbarová, M. (2017). Redakční kultura a její pracovní podmínky genderovou optikou: případ regionální zpravodajské redakce České televize. *Sociologický časopis*, 2017, 53(1), 51–78. <https://doi.org/10.13060/00380288.2017.53.1.302>

Vidovičová, L. (2005). *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. VÚPSV.

Vochocová, L. (2019). *Ženy (a muži) ve zpravodajských redakcích*. Karolinum.

Vochocová, L. (2017). Witty divas, nice mothers and tough girls in a sexist world: experiences and strategies of female influencers in online political debates. *Media, Culture & Society*, 40(4), 1–16. <https://doi.org/10.1177/0163443717729211>

Ward, L. M., Seabrook, R. C., Grower, P., Giaccardi, S., & Lippman, J. R. (2017). Sexual Object or Sexual Subject Media Use, Self-Sexualization, and Sexual Agency Among Undergraduate Women. *Psychology of Women Quarterly*, 42(1), 1–15. <https://doi.org/10.1177/0361684317737940>

Zandlová, M. (2020). Rozhovor. In H. Novotná, O. Špaček, & M. Šťovíčková Jantulová (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 315–352). Fakulta humanitních studií.

Zákony

Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.

Směrnice Rady 2004/113/ES o rovném zacházení se ženami a muži mimo trh práce

Trestní zákoník 40/2009 Sb.

Zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 46/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

Zákoník práce 262/2006 Sb.

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

Teze Diplomové práce

SCHVÁLENO *Muj* 30.9.20

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK																	
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce																	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:																	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Zuzana Šubrtová	Razítko podatelny: <table border="1"><tr><td colspan="4">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne:</td><td>14-09-</td><td>2020</td><td>-1-</td></tr><tr><td>Čj:</td><td>237</td><td>Příloh:</td><td></td></tr><tr><td>Přidělena:</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd				Došlo dne:	14-09-	2020	-1-	Čj:	237	Příloh:		Přidělena:			
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd																	
Došlo dne:	14-09-	2020	-1-														
Čj:	237	Příloh:															
Přidělena:																	
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019																	
E-mail diplomantky/diplomanta: 56216512@fsv.cuni.cz																	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia / prezenční																	
Název práce v češtině: Sexuální obtěžování v mediálním sektoru z pohledu novinářek																	
Název práce v angličtině: Sexual harassment in the media sector from the female journalists' perspective																	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezi) LS 2020																	

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Zatímco velká část vypracovaných bakalářských a diplomových prací se věnovala pozici žen – novinářek v redakcích, různým přístupům v práci se zdroji podle genderu, tento výzkumu se bude věnovat sexuálnímu obtěžování žen pracujících jako novinářky, a to jak v pracovním prostředí redakce (mezi kolegy), tak mimo ní. Do toho patří také sexuální obtěžování ze strany publika. Tato témata a problémy budou analyzovány pomocí rozhovorů s novinářkami poskytujícími vzhled do toho fenoménu, a to na základě jejich vlastní zkušenosti.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Práce si dává za cíl zmapovat problematiku sexuálního obtěžování žen, které pracují jako novinářky. Mým záměrem je určit, v jaké formě se sexuální obtěžování projevuje a jak se tyto projevy liší v rámci různých oblastí novinářské práce, tedy tisku, televize, rozhlasu a online portálů. Prozkoumám, jaká témata a motivy se objevují nejčastěji a jakým způsobem jsou předávány. Zahrnu také roli sociálních sítí, konkrétně jak jsou využívány k obtěžování přes internet – od diskuzních komentářů po útoky na soukromé profily novinářek. Také zohledním strategie samotných novinářek. Pokusím se zjistit, jestli se snaží sexuálnímu obtěžování předcházet – ať už autocenzurou, volbou méně kontroverzních témat nebo záměrnou nevyhraněností vůči tématu. V případě, že k obtěžování došlo, budeme zjišťovat, zda novinářky případ nahlásily. Pokud se tak stalo, zajímá nás, jak situaci řešilo jejich vedení a jaké konsekvence vyvodilo (a zda vůbec k nějakému řešení přistoupilo).

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Definice genderu a pohlaví
2. Patriarchální kultura a sexismus
3. Historický kontext
 - 3.1 Historický vývoj postavení žen
 - 3.2 Ženy v redakcích
 - 3.2.1 Historie žen novinářek
 - 3.2.2 Současné podmínky žen pracujících v redakcích
4. Sexuální obtěžování a objektivizace
 - 4.1 Definice pojmu
 - 4.2 Projevy sexuálního obtěžování
 - 4.2.1 Sexuální obtěžování v soukromí
 - 4.2.2 Sexuální obtěžování ve veřejném prostoru
 - 4.2.3 Sexuální obtěžování na pracovišti
 - 4.3 Přístup současné společnosti k sexuálnímu obtěžování
5. Kvalitativní výzkum
 - 5.1 O kvalitativním výzkumu
 - 5.2 Způsob analýzy (tématická analýza a zakotvená teorie)
 - 5.3 Kladené otázky a okruhová témata
6. Analýza odpovědí narátorek
 - 6.1 Obsahový blok 1
 - 6.2 Obsahový blok 2
 - 6.3 Obsahový blok 3
 - 6.4 Obsahový blok 4
7. Výsledky a shrnutí
8. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

10-15 novinářek v závislosti na teoretické saturaci výzkumu. V rámci diverzity vzorku by bylo vhodné, aby analyzované novinářky pracovaly v redakcích různých majitelů a různého zaměření a typu – tedy z redakcí televize, rozhlasu, tisku, veřejnoprávních i soukromých. Kontaktuji tedy novinářky z redakcí České televize, Českého rozhlasu, Televize Nova, Mladá Fronta Dnes, Seznam Zprávy, Blesk, Deník N, Respekt a zaměřím se především na "denní novinářky", chtěla bych však představit širší paletu zkušeností a náhledů – proto kontaktuji novinářky různých věkových kategorií a na různých pozicích. Důležitým kritériem však budou odpracované roky v oboru – ráda bych se zaměřila na novinářky, které v mediálním sektoru pracují již 5 a více let.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Využiji metody kvalitativního kódování dat získaných semistrukturovanými rozhovory. Analýzu dat provedu na základě dvou typů kvalitativního kódování inspirovaných zakotvenou teorií – otevřeného

a axiálního kódování. Výsledky interpretuji v kontextu teoretických východisek a dosavadních vědeckých výzkumů k tématu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

HENDL, J. Kvalitativní výzkum – základní metody a aplikace. Praha : Portál, 2005.

Anotace: Ukazuje, z jakých zdrojů metody kvalitativního výzkumu vycházejí, a představuje hlavní výzkumné plány užívané v této oblasti. Popisuje kvalitativní metody sběru dat, jejich kódování, vyhodnocování a interpretaci. Pozornost věnuje i počítačovým nástrojům sloužícím kvalitativnímu výzkumu, psaní zprávy o výzkumu a hodnocení jeho kvality.

HAVELKOVÁ, Hana a Michal VODRÁŽKA. Žena a muž v médiích. Praha: Nadace Gender Studies, 1998. Nakladatel: Nadace Gender Studies

Anotace: Sborník ze stejnojmenného semináře seznamuje s obrazem ženy a recepcí feminizmu v českých médiích v 90. letech.

JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Radim WOLÁK. Česká novinářka: k postavení a obrazu novinářek v českých médiích. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011.

Anotace: Sborník textů věnovaných částí novinářské obce, totiž ženám, které vykonávaly či vykonávají novinářské povolání. Příspěvky zkoumají různé aspekty postavení českých novinářek, a to jak v minulosti (např. v době první republiky), tak v současném světě.

OSVALDOVÁ, Barbora. Česká média a feminizmus. Praha: Libri/Slon, 2004. ISBN 80-7277-263-5.

Anotace: Publikace zpracovává problematiku feminizmu a jeho podoby na české mediální scéně, přesněji v organizační, obsahové a historické oblasti působení českých tiskových médií. Odborný výklad doprovázejí statistická data, grafy a tabulky.

VAN ZOONEN, Liesbet. Feminist Media Studies. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 2000.

Anotace: The text initially outlines some major themes in feminist media studies and the ways in which they offer specific models for understanding the media. The author goes on to examine the key questions posed by a gendered approach within communication and cultural studies.

Díplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Vendula Baštinčová (2018): Role novinářky v tištěných a online periodících ve 21. století

Petra Jelínková (2011): Sexuální obtěžování žen v pracovněprávních vztazích

Lucie Kudláčková (2012): Analýza novinářské práce se zdroji v závislosti na pohlaví novináře/novinářky

Lenka Vochocová (2019): Ženy (a muži) ve zpravodajských redakcích: Mediální instituce pohledem genderových mediálních studií

Pavčina Zapalačová (2010): Ženy novinářky: genderové stereotypy na poli válečného zpravodajství

Sychrová, Adéla (2018): Mediální diskurzy sexuálního obtěžování v českých společenských časopisech

Beneschová, Lucie (2017): Antifeminismus v kontextu sexuálního obtěžování

Lenka Vochocová (2013): Struktury a hierarchie v profesním diskurzu novinářů a novinářek v ČR se zaměřením na faktor genderu

Datum / Podpis studenta/ky

12.09.2020

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

VOCHOCOVÁ LENKA
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagožky/pedagoga

14.9.2020

Datum / Podpis

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTIŠKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s respondentkami

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s respondentkami

1. Technikálie

1.1. Souhlasíte s provedením rozhovoru?

1.2. Poprosím Vás o následující osobní údaje, které budou zpracovány v souladu s pravidly vymezenými nařízením Evropské Unie č. 2016/679 a zákonem č. 110/2019 Sb a které budou anonymizovány výše uvedeným způsobem:

Jméno:

Příjmení:

Věk:

Pohlaví:

2. Úvod a seznámení

- Kde pracujete a jak dlouho?
 - Jaké jsou vaše pracovní úkony? Kde pracujete více (newsroom/terén/online)?
- Jak jste se k novinářině dostala? Jak dlouho se jí věnujete?
- Proč jste se rozhodla stát se novinářkou?
- Jaká je atmosféra v dosavadním zaměstnání?
- Jaká byla oproti tomu atmosféra na jiných pozicích/v jiných zaměstnání?

3. Hranice sexuálního obtěžování (co není a co už ano)

- Jak byste definovala SO?
- Kde je hranice pro obtěžování? Kdy se cítíte nekomfortně (vy osobně)?
- (Jak vnímáte flirtování na pracovišti?)

4. Setkala jste se někdy se SO v online/terénu/redakci?

- Jak byste popsala své pocity?
- Uvědomovala jste si v tu chvíli, že se jedná o obtěžování?
- Jak jste se vůči útočníkovi cítila?
Reakce
- Jak jste se cítila bezprostředně po SO?
- Jak jste se se zážitkem vyrovnávala?
Reakce
- Jak jste reagovala bezprostředně po SO?
- Svěřila jste se někomu?
- Mluvila jste s útočníkem později?
- Řešila jste někdy SO s nadřízeným/s policií? Případně proč jste to nikomu nenahlásila?
- Varovala jste před útočníkem?

a. V redakci (newsroom)

Jak se k obtěžování staví vaši kolegové? (Zlehčují/podporují?)

Jak se k tomu staví šéf/zaměstnavatel?

- b. V terénu
Jak přistupujete k respondentům? Jak na vás reagují?
- c. Online
Jak fungujete na sociálních sítích?
Píší vám komentáře? Jaké? Ovlivňuje to nějak vaše přemýšlení o vaší práci?
Odpovídáte jim na komentáře? Diskutujete s nimi?
Co vám obtěžující píší?
Jak se ohledně nich cítíte?
Jaká je možná ochrana online?

5. Jak ovlivňuje sexuální obtěžování jejich práci? (reakce, dopady)

a. Vnitřní

Reakce

- Jak jste se cítila bezprostředně po SO?
- Jak jste se se zážitkem vyrovnávala?
- Kde

Dopady

- Změnila se nějak vaše motivace v práci po SO?
- Jaký máte od té doby přístup k sexuálnímu obtěžování?
- Jaké mělo dopady na vaše každodenní prožívání?

b. Vnější

Reakce

- Jak jste reagovala bezprostředně po SO?
- Svěřila jste se někomu?
- Mluvila jste s útočníkem později?
- Řešila jste někdy SO s nadřízeným/s policií?
- Varovala jste před útočníkem?

Dopady

- Měl zážitek s SO přímý dopad na vaši pozici v práci?
- Změnila tato zkušenost vaše pracovní postupy - sbírání materiálu, komunikace s respondenty, chování na pracovišti?
- Změnila se atmosféra na pracovišti?
- Změnily se vztahy s ostatními kolegy? S útočníkem?
- Změnila jste někdy zaměstnání kvůli SO?
- Mělo SO vliv i na uspořádání vašeho osobního života?